

STÁTNÍ INFORMAČNÍ POLITIKA - CESTA K INFORMAČNÍ SPOLEČNOSTI

Rozvoj informační společnosti je úlohou nejen vlády a státu. Bez partnerství vlády, veřejné správy, měst, obcí, občanů, podnikatelské veřejnosti, informačního průmyslu, akademické a výzkumné sféry, není možné tohoto cíle dosáhnout. Proto vláda předkládá široké veřejnosti tento dokument, jehož obsahem je prezentace cílů a priorit na cestě budování informační společnosti. Dokument obsahuje přílohy, které cíle a priority doplňují a konkretizují v jednotlivých věcných oblastech a uvádějí i základní argumentaci.

INFORMAČNÍ SPOLEČNOST

Cesta k informační společnosti je podporována současnou technologickou revolucí, která je založena na vzájemném propojení informačních, komunikačních a masově-mediálních technologií. Jejím výsledkem je dramatické snížení prostorového a časového omezení a zvýšení přístupu k množství veřejných informací. Oproti předchozím technologickým vlnám je vliv propojených informačních, komunikačních a mediálních technologií charakterizován širokou plošností a vysokou rychlostí pronikání do všech oblastí společnosti. Změny se ve velmi krátké době dotknou prakticky veškerého průmyslu i služeb, veřejného i soukromého sektoru, celé společnosti v práci i mimo ni, vzdělávání i zábavy v každodenním životě. Informační společnost tak zásadně změní podnikání, veřejnou administrativu i život každého občana.

V polovině devadesátých let se začalo s budováním informačních dálnic s cílem v příštím desetiletí vybudovat globální informační infrastrukturu, která umožní masové propojení informačních zdrojů a prostředků zpracování informací do globální sítě. Slovo infrastruktura se obecně používá pro tradiční komunikace určené k cestování a k přenosu materiálu. V souvislosti se vzájemným splýváním komunikačních, informačních a mediálních technologií pak infrastruktura znamená prostředky a systémy podporující přenos jakékoli formy digitálně zpracovávaných dat. Systém globální informační infrastruktury umožní koordinovat činnosti lidí, procesy, techniku a technologii.

Nejvýznamnějším rysem informační společnosti je posun od závislosti na interních informačních systémech k systémům využívajících externí komunikace. Internet je konkrétním příkladem (prototypem) informační dálnice a důležitým nástrojem pro rozšíření nových služeb. Splývání informačních, komunikačních a masově-mediálních technologií vytvoří klíčový průmysl přicházejícího století.

V průběhu příštích deseti let lze očekávat postupný nástup nové éry informační společnosti, jejímž základním rysem bude vytvoření globální sítě umožňující nejen vzájemnou komunikaci, ale především poskytující velké množství dat. Povýšení infrastruktury z komunikační na informační úroveň bude dalším důležitým krokem směrem k informační společnosti. Globální informační infrastruktura umožňující propojení koncových uživatelů bez zprostředkovatelů je klíčem k vytváření a přenosu znalostí. Zároveň přináší malým i středním podnikům nové možnosti zapojení do globálních aktivit a bezprostředně nabízet své služby na globálním trhu.

Přínosy informační společnosti

Informační společnost umožní vznik nových cest a příležitostí pro podnikání, jako jsou např. marketing, elektronický obchod, výroba, bezskladové zásobování, elektronické publikování, šíření videoprogramů na vyžádání (video-on-demand), práci na dálku (teleworking) a práci ve virtuálních týmech, výzkumné sítě, řízení dopravy a vzdělávání. Dojde k přesunům podnikatelských jednotek do regionů s levnější produkcí. Předpokládá se, že nástup a rozvoj stávajících služeb bude mít zásadní vliv na informační průmysl a poskytne nové možnosti pro ekonomický růst. Rozvoj elektronického obchodu přinese nové možnosti podnikání na globalizovaném trhu a může být jedním z nástrojů pro zvýšení konkurenceschopnosti našich podniků.

Informační společnost přinese občanům nové možnosti pro využití jejich kvalifikace a uplatnění tvůrčích schopností. Dá jim nové možnosti vzdělávání a vytvoří podmínky pro vyšší kvalitu života. Vytvoření propojeného informačního systému a integrované sítě kontaktních míst styku se státní a veřejnou správou při využití Internetu umožní odstranit zbytečnou byrokracii a přiblíží stát i obce občanům.

Úskalí informační společnosti

Informační společnost na jedné straně přinese nové možnosti pro rozvoj ekonomiky a uplatnění vysoce kvalifikovaných pracovníků, na druhé zhorší možnosti pro uplatnění méně kvalifikovaných a nekvalifikovaných. Tyto sociální důsledky a další možné dopady je potřebné ošetřit. Klíčová je zde úloha vzdělávání. Bude třeba upravit legislativu ve smyslu boje proti informační kriminalitě, tj. nedovolenému pronikání do cizích IS a dat, podvodům s elektronickými dokumenty, šíření závadných dat.

Integrace do evropských a světových struktur

Nedílnou součástí koncepce státní informační politiky a jejího uplatňování je mezinárodní spolupráce, jejímž cílem je kromě získávání zahraničních zkušeností především postupné začleňování ČR do globálního procesu vytváření informační společnosti. Hlavními prioritou je proto spolupráce s EU, NATO a OECD, WTO, UNCITRAL a jiné.

Ve vztahu k EU je základním úkolem v současné době i v perspektivním horizontu nejbližších tří let harmonizovat legislativu ČR a související institucionální praxi s právem EU. Ve vazbě na propracovanou národní informační politiku, která bude přihlížet k zásadám vysloveným v hlavních dokumentech EU v dané oblasti, jako je Akční plán Evropské komise "Cesta Evropy k informační společnosti" z r. 1994 a další. Bude třeba usilovat o spoluvytváření budoucí evropské informační politiky, především účasti na mezinárodních akcích a aktivitách organizovaných Evropskou komisí a těsnější přímou spoluprací s jejími pracovními orgány. Vstupování do mezinárodních programů a projektů a transevropských komunikačních sítí významně proces integrace podpoří.

Přijetí ČR do NATO vyžaduje dosažení interoperability systému konzultací, řízení a velení, a to na úrovni politických i vojenských struktur v oblastech obranného plánování, civilního nouzového plánování, krizového managementu, přípravy a součinnosti štábů a vojsk.

Členství v OECD zpřístupňuje České republice velký potenciál zkušeností a poznatků spojených s aktivitami odborných orgánů OECD, z hlediska informatiky je žádoucí posilovat zejména spolupráci s Výborem pro politiku v oblasti informací, výpočetní techniky a telekomunikací (ICCP Committee).

Mohou být využity některé aktivity uskutečňované pod patronací Organizace spojených národů týkající se telekomunikací a informatiky. Např. závěry konference v Tampere konané v červnu 1998 k problematice krizového managementu a zejména zmírnění následků katastrof a zajišťování nouzových operací mohou přispět ke zlepšení situace v této oblasti v České republice.

Šance pro Českou republiku

Díky dosud vysoké kvalifikaci a tvořivosti svých občanů má Česká republika šanci nezůstat v rodící se informační společnosti pozadu. Pomoci nám mohou rozsáhlé zahraniční investice do moderních informačních a telekomunikačních technologií, které jinde narážejí na bariéru dostupnosti vysoce vzdělaných pracovníků. Tyto investice však nelze očekávat, jestliže nebude dostatečně zajištěno transparentní podnikatelské prostředí, aktivní a konkrétní státní podpora budování informační společnosti a spolupráce veřejného a soukromého sektoru. Realizace informační politiky se neobejde bez iniciačních, koordinačních a výkonných orgánů. K tomu byly v ČR zřízeny konkrétní orgány - Rada vlády pro státní informační politiku a Úřad pro státní informační systém.

ZÁKLADNÍ CÍLE A PŘÍNOSY STÁTNÍ INFORMAČNÍ POLITIKY

Základním cílem státní informační politiky je vybudovat a rozvíjet informační společnost, a tím vytvořit předpoklady zejména pro zlepšení kvality života jednotlivých občanů, zefektivnění státní správy a samosprávy a zkvalitnění podpory rozvoje podnikání.

Informační politika z hlediska občana

Informatika a telekomunikace jsou jedny z klíčových faktorů ekonomického rozvoje, a tedy jedním z prostředků, který může přivodit zásadní obrát české ekonomiky od stagnace k růstu. Informační společnost přinese občanům zlepšení kvality života, nabídne lepší využití jejich kvalifikace a uplatnění tvůrčích schopností.

Součástí rozvoje informační společnosti je i vytváření informačních systémů veřejné správy, které ji nejen zefektivní a zjednoduší, ale především budou přínosem pro občany. Umožní např. vytvořit integrovanou síť kontaktních míst veřejné správy, kde si občan nebo organizace na jednom místě mohou vyřídit své záležitosti se státní správou.

Uplatnění informačních technologií vytvoří nová pracovní místa. V informační společnosti se zvyšují nároky na kvalifikaci. Jedním z principů státní informační politiky je však aktivní omezování nepříznivých dopadů rozvoje informačních technologií na občany s nižším vzděláním a ekonomicky a sociálně slabší subjekty včetně handicapovaných občanů. Informační technologie také zásadně ovlivní ochranu a zpřístupnění kulturního dědictví všem občanům (unikátní sbírky knihoven, archivů, muzeí a galerií).

Informační politika z hlediska řízení státní správy a samosprávy

Rozvoj informační společnosti s sebou nese široké uplatňování moderních informačních a komunikačních technologií. Koordinovaná a plánovitá výstavba a provozování informačních systémů veřejné správy s využitím těchto moderních technologií přinese celou řadu přínosů.

Průběžná elektronická evidence odvodu daní, sociálního a zdravotního pojištění omezí možnost daňových úniků a nedoplatků pojistného.

Informatizace dále umožní zavést efektivnější metody při určování nároku na sociální dávky, důchody a ve službách zaměstnanosti. Bude možné dále individualizovat nároky na sociální dávky bez zvýšení administrativní náročnosti. Nezanedbatelná bude i lepší kontrola finančních toků, což přispěje k vytvoření protikorupčního prostředí a tím se zefektivní boj s různými formami kriminality.

K problematice zefektivnění funkcí veřejné správy se v listopadu 1998 v rámci jedné z pracovních skupin Fóra o informační společnosti konala ve Vídni konference „Informační společnost přibližující administrativu občanům“. Její účastníci se v přijatých závěrech v tzv. „Vídeňské deklaraci“ shodli na následujících šesti cílech a na celé řadě doporučení potřebných k dosažení těchto cílů

- právo občanů na veřejné informace
- široké poskytování veřejných služeb prostřednictvím elektronických prostředků a jejich univerzální dostupnost pro občany
- vytvoření partnerství veřejného a soukromého sektoru
- dostupnost veřejných informací z cenového hlediska (bezplatné poskytování v originálním formátu)
- osvojování standardů a nejlepších postupů prostřednictvím panevropských iniciativ (programy 5th Framework, IDA, TEN Telecom, Info 2000)
- založit informační platformy pro nepřetržitý sběr informací o iniciativách využívajících nové technologie pro veřejné služby.

Informační politika z hlediska podpory rozvoje podnikání

Uplatnění moderních informačních technologií pomůže vytvořit informačně transparentní prostředí s veřejně přístupnými informacemi o všech podnikatelských subjektech. Efektivní dostupnost relevantních informací o podnikatelských subjektech je jedním z kritických předpokladů řádně fungujícího tržního prostředí.

Prudký rozvoj informačních technologií v posledním desetiletí dal vzniknout zcela nové dimenzi obchodování – elektronickému obchodu (dále EO). V EO se jedná o produkci, reklamu, prodej a distribuci různých produktů i o jiné formy spolupráce subjektů (výměna dat a dokumentů v digitální formě) prostřednictvím telekomunikačních sítí. V souvislosti s expanzí Internetu jako globálního komunikačního prostředí se objevily rozsáhlé možnosti jeho využití pro EO.

S rozvíjením informační společnosti jsou tak spojeny nové podnikatelské příležitosti nejen pro firmy z oblasti informačních a komunikačních technologií, ale pro všechny podnikatelské subjekty, pro které je EO další příležitostí pro proniknutí na celosvětové trhy.

Rozvoj informační společnosti podpoří vytváření nových pracovních příležitostí (zlepší se možnosti rekvalifikace, propojení vzdálených pracovních míst společnou sítíovou infrastrukturu umožní práci na dálku), na druhé straně však řada současných pracovních míst zanikne, dojde tak k výrazné restrukturalizaci pracovních sil.

OSM PRIORITNÍCH OBLASTÍ STÁTNÍ INFORMAČNÍ POLITIKY

Výše uvedené přínosy realizace informační politiky jsou ovšem podmíněny úspěšným zaváděním informačních technologií do různých oblastí života společnosti a státu. Vláda zde bude sledovat následujících osm prioritních oblastí:

I. Informační gramotnost

Cílem je dosažení informační gramotnosti všech občanů jako nezbytného předpokladu pro rozvoj a uplatnění osobnosti v 21. století.

Informační společnost je spojena s novými, vyššími požadavky na vzdělávání, ale zároveň i s novými prostředky, které naopak vzdělávací systém může efektivně využívat. Mezi typické požadavky patří obecná „počítačová gramotnost“, nutnost celoživotního vzdělávání, časté rekvalifikace apod. Na druhé straně prostředky informačních technologií nabízí nové, efektivnější metody – distanční vzdělávání, multimediální techniky aj.

Napojení škol všech typů na informační infrastruktury je přitom základním předpokladem k tomu, aby se informační a komunikační technologie staly běžnou součástí života společnosti. Internet jako celosvětová síť propojující sítě umožňuje vysoce efektivní počítačový kontakt mezi účastníky a dává možnost otevřeného přístupu k velkému objemu informací, jeho ovládání proto musí být součástí všeobecného vzdělání moderního člověka, stejně jako orientace v získaných informacích a schopnost posouzení zdrojů a věrohodnosti informací. Stanovených cílů lze dosáhnout postupným připojováním škol všech úrovní a typů k Internetu a začleněním využití jeho prostředků do výuky.

Za nejdůležitější strategický cíl koncepce je třeba považovat ovládnutí práce s informacemi s využitím informačních a komunikačních technologií (dále ICT) jak studenty, tak i učiteli a integraci ICT do výuky v souladu s osnovami předmětů. Je nutné se zaměřit i na vzdělávání zaměstnanců veřejné správy, veřejnosti a špičkových odborníků - spolutvůrců informační společnosti.

Souběžně s klasickými formami vzdělávání na školách různých stupňů a zaměření je žádoucí podporovat i formy novější - celoživotní vzdělávání, distanční vzdělávání, rekvalifikace - přispívajících jak k rozvoji vzdělanosti společnosti, tak i k pracovní flexibilitě obyvatelstva. Uplatňování elektronických učebnic a učebních pomůcek, multimédií, virtuálních laboratoří, digitálních knihoven umožní zefektivnit výuku a podpoří sebevzdělávání, čímž se uvolní prostor pro rozvoj myšlení, kreativity a tvůrčích schopností. Bude podporováno publikování učebních textů, studentských prací i projektů v elektronické formě prostřednictvím Internetu. Všem studentům bude poskytován přístup k elektronické poště a WWW s cílem v co největší míře zapojovat studenty do aktivit, které směřují k integraci informačních a komunikačních technologií do činnosti instituce.

II. Informatizovaná demokracie

Cílem je realizace práva občana na přímý přístup k informacím.

Technologické možnosti informační společnosti posílí individuální demokratická práva občanů, zlepší výkonnost a kvalitu veřejných služeb. V "informatizované demokracii" mohou nové aplikace ICT usnadnit a zlepšit rozhodovací procesy a vytvořit účinnější pojítka mezi občany a jednotlivými oblastmi státní správy a samosprávy.

Technologie umožní občanovi selektivní získávání informací. Rozhodující bude snadnost a kvalita elektronického propojení všech orgánů veřejné správy s občany. Všichni musí mít přístup k elektronické komunikaci nejen ve veřejných budovách (např. na poštách, ve veřejných knihovnách), ale i ze svých domovů. Zároveň musí být jednoduchá fyzická komunikace provázena garantovaným právem přístupu k veřejným informacím pro všechny bez rozdílu.

Určité informace jsou životně důležité, garantovaná práva by měla zahrnovat informace o pracovních příležitostech, lékařské péči, vzdělání, osobní bezpečnosti, pomoci v nouzových

případech, o dopravě, kultuře, ochraně proti diskriminaci a informace, o participaci na politickém životě. V elektronické podobě by měly být dostupné i veškeré veřejné listiny (sbírka zákonů apod.), ekologické informace, dopravní a bezpečnostní situace v regionu aj. Uplatnění garantovaných práv na informace musí být podmíněno přísným respektováním stejné důležitého práva na individuální soukromí a ochranu osobních dat.

Veřejné informační služby budou poskytovány prostřednictvím elektronických prostředků a veřejné informace (zejm. informace související s výkonem veřejné správy) se tak stanou univerzálně dostupnými pro občany. Zejména knihovny a pošty jsou potenciálními centry pro poskytování veřejných informačních služeb. Jako vstupní bod všech veřejných informačních systémů veřejné správy bude na Internetu vytvořen a v aktuálním stavu udržován portál veřejné správy (vstupní místo webů veřejné správy).

III. Rozvoj informačních systémů veřejné správy

Cílem je s využitím informačních technologií zlepšit služby poskytované občanům veřejnou správou

Moderní informační systémy veřejné správy usnadní a zlepší rozhodovací procesy a vytvoří účinnější propojení mezi jejími jednotlivými částmi. Veřejné informace se musí stát univerzálně dostupnými pro občany z domovů i z veřejných míst. To vyžaduje přestavbu veřejné správy tak, aby byla schopna plně využít nové informační technologie jako nástroje ke zefektivnění vlastní činnosti a k poskytování lepších veřejných služeb občanům a ekonomickým subjektům. Jednotlivé (dosud autonomní) informační systémy státní správy budou provázány do neveřejné sítě státního informačního systému. Cílem je dosáhnout toho, že stejná data budou do systému zaváděna pouze jednou (a následně budou jen opravována a doplňována)¹.

Státní informační systém musí poskytovat služby i budovaným informačním systémům samosprávy a definovaným způsobem s nimi komunikovat. Vznikne tak integrovaný informační systém zahrnující informační systémy veřejné správy, zpřístupňující oprávněným osobám potřebné informace a zároveň zajišťující bezpečnost osobních dat. Pak bude možné zřídit integrovanou síť kontaktních míst veřejné správy k vyřízení správních agend. Podmínkou pro to, aby se veřejná správa stala skutečnou službou občanům a podnikatelské veřejnosti, je však uskutečnění reformy veřejné správy s využitím informačních a komunikačních technologií.

Na integrovaný informační systém veřejné správy budou přes příslušná rozhraní navázány veřejně přístupné služby, které umožní prostřednictvím počítačových sítí kontaktovat veřejnou správu, získávat od ní potřebné informace a naopak jí informace poskytovat.

Podmínkou elektronické komunikace občanů s veřejnou správou je využívání elektronického podpisu a autentizace (nejlépe s využitím elektronických identifikátorů), kterou bude v ČR nutno co nejrychleji legislativně vyřešit. Vyplňováním digitálních formulářů pak bude např. možné podávat daňová přiznání, či nejrůznější žádosti stvrzené digitálním podpisem. V analogii s elektronickou poštou (e-mail) se dnes proto hovoří o elektronické správě (e-Government), která odstraní zbytečnou byrokracii a přiblíží stát i obce občanům².

¹ Struktura státního informačního systému bude založena na jednotném sdíleném bezpečném rozhraní, které umožní přístup k nezbytným společně využívaným identifikačním údajům v registrech a evidencích. Jedná se zejména o základní identifikátory registru obyvatel, registru ekonomických subjektů a registru nemovitostí s propojením na příslušnou územní identifikaci – tj. adresu.

² Projekty e-Governmentu byly nebo jsou zahajovány v řadě evropských zemí (ve Velké Británii se například předpokládá, že do dvou let nejméně 25% transakcí občanů se státní správou bude probíhat elektronicky). Je to výzva i pro naši republiku.

Vytvoření vzájemně komunikujících informačních systémů veřejné správy není ovšem pouze technický, ale především legislativní problém. To znamená, že data, obsahující osobní údaje, musí být adekvátně legislativně i technicky chráněna proti zneužití, a musí být zajištěn kontrolovaný přístup ke společně sdíleným údajům. Bude zřízen speciální úřad (jako veřejnoprávní instituce), který bude kontrolovat dodržování ochrany osobních dat.

Veřejná správa může efektivně rozvíjet informatizaci výhradně ve spolupráci se soukromým sektorem. Jeho využití však nesmí oslabit ochranu dat a občanské právo všeobecného přístupu k informacím. Je proto třeba povzbuzovat soukromou iniciativu k vytváření nových služeb s přidanou hodnotou, odvozených z veřejných informací.

IV. Komunikační infrastruktura

Cílem je vybudování komunikační infrastruktury jako podstatného předpokladu rozvoje informační společnosti.

Nezbytným předpokladem dosažení jisté úrovně informační společnosti není jen dostatečné rozšíření prostředků výpočetní techniky ve společnosti, ale i všeobecná dostupnost telekomunikačních služeb. Vysoké telekomunikační poplatky (za připojení na Internet, za pronájem pevných linek či datových okruhů aj.) působí selektivně, umožňují využití nových možností jen finančně silnějším subjektům.

Konkurenční prostředí a velikost trhu vede ke snižování cen těchto služeb. Liberalizace telekomunikací, jejíž dosažení je jedním z cílů národní telekomunikační politiky tedy velmi úzce souvisí se státní informační politikou. Plná liberalizace telekomunikačního trhu, která se v ČR uskuteční počátkem roku 2001, povede k postupnému snižování cen telefonních služeb a tím ke zpřístupnění internetových a dalších informačních služeb nejširší veřejnosti.

Při moderní intra- a internetové koncepci provozování informačních systémů veřejné správy vystává problém zajištění spolehlivé, rychlé a levné komunikační infrastruktury. Ukazuje se přitom, že náklady na provozování komunikační infrastruktury tvoří podstatnou část všech provozních nákladů informačních systémů. Proto je velmi vhodné se zaměřit na úspory právě v oblasti komunikací. Lze ušetřit poměrně velké prostředky, pokud státní správa sdruží a společně realizuje požadavky na přenosové kapacity³. Společná komunikační infrastruktura též značně zjednoduší řešení otázek bezpečnosti dat.

V. Důvěryhodnost a bezpečnost informačních systémů a ochrana osobních dat

Cílem je zabezpečení důvěryhodnosti, bezpečnosti a pořádku v specifických podmínkách informační společnosti s využitím elektronických identifikátorů a zajištění ochrany osobních dat.

V souvislosti s rozvojem řady aplikací (od elektronického obchodu až po informační systémy veřejné správy) stále větší význam nabývá problematika využívání elektronických identifikátorů⁴. Elektronické identifikátory jsou bezpečným základem pro nejrůznější

³ I v tak liberalizované zemi, jako jsou Spojené státy, existuje federální instituce, která za všechny provozovatele vládních informačních systémů pronajímá přenosové cesty.

⁴ V současné době se na špičce technologií využívaných pro identifikaci subjektů nacházejí procesorové čipové karty. Jejich základní charakteristikou je, že disponují jak paměťovou kapacitou pro bezpečné uložení citlivých dat (od šifrovaných klíčů, digitálních peněz až po zdravotní záznamy), tak i výpočetní kapacitou umožňující zpracování těchto dat (bezpečnostně citlivé části dat, jako třeba šifrovací klíče nemusí proto opustit bezpečné prostředí čipu karty). Čipová karta se tak stává ideálním prostředkem pro identifikaci a autentizaci subjektů a bezpečného uložení a zpracování dat.

hospodářské a správní procesy. Hnací sílu přitom představuje elektronický podpis, který v informačních sítích adekvátně nahrazuje „vlastnoruční“ podpis a tím umožňuje právní závaznost v informační síti. Elektronické identifikátory naleznou uplatnění v informační společnosti 21. století ve všech aplikacích, v nichž hraje roli bezpečnost, identifikace a ukládání chráněných dat. K těmto aplikacím např. patří: osobní identifikátor jímž občan může elektronicky podepisovat nejrůznější dokumenty, elektronická peněženka, zdravotní karta občana, technický průkaz vozidla (při plošném zavedení se například podstatně sníží možnost převozu kradených vozidel přes hranice) aj.

Důsledná ochrana osobních dat bude zabezpečena organizační a technickou strukturou informačních systémů veřejné správy a legislativní úpravou, která mimo jiné zřídí kontrolní orgán pro ochranu osobních dat jako veřejnoprávní instituci. Přitom nesmí být dotčeno právo občana na přímý přístup k informacím.

VI. Elektronický obchod

Cílem je vytvoření předpokladů pro rozvoj elektronického obchodu jako nutné podmínky k zapojení do globální ekonomiky.

Elektronický obchod otevírá značné možnosti pro všechny typy ekonomických subjektů i národní ekonomiky. Mezi jeho největší pozitiva patří: minimální náklady pro vstup na trh, velmi nízké provozní náklady, vysoká rychlost a efektivita operací, možnost interaktivní komunikace neomezené časem ani místem, rozšíření nabídky a poptávky po zboží a službách, dosažitelnost světových trhů apod. Je ovšem nutné zmínit i některá negativa spojená s Internetem a elektronickým obchodem: otevření nového prostoru pro daňové úniky, pro praní špinavých peněz, pro šíření dětské pornografie a další protizákonné a asociální jevy.

Pro ČR elektronický obchod znamená velkou příležitost zvýšit konkurenceschopnost ekonomiky, podpoření exportu a dá malým a středním podnikům šanci uplatnit se v mezinárodní soutěži. Hlavním úkolem státu v této oblasti je dát subjektům, které chtějí elektronickou formu styků ve svých vztazích s okolním prostředím využívat, jistotu, že se již jedná o dostatečně bezpečnou, prakticky i formálně akceptovanou formu jednání.

V rámci elektronického obchodu jakožto součásti globální ekonomiky bude stát prosazovat zejména vytvoření potřebných legislativních a technickoorganizačních předpokladů pro zajištění vysoké míry věrohodnosti aktů a transakcí realizovaných elektronickou formou (z hlediska autorství, časového faktoru a původnosti a neměnnosti obsahu) vč. zajištění návazné právní ochrany v rozsahu, jaký se vztahuje na srovnatelné úkony realizované jakoukoliv jinou právně závaznou formou. Bude dále věnovat pozornost i zajištění bezproblémového fungování centrální certifikační autority v provázanosti na celkový certifikační systém a konče podporou zpřístupnění odpovídajících produktů z oblasti kryptografie.

V rámci harmonizace s EU bude postupně zavádět v souladu s přístupy EU právní úpravy, které by odstranily existující bariéry rozvoje elektronického obchodu, např. v obchodní, celní, daňové a účetní legislativě a praxi. Bude podporovat systematickou a cílenou spolupráci orgánů veřejné správy, zájmových sdružení a podnikatelské sféry zaměřenou na zavádění vyspělých informačních technologií a principů elektronického obchodu v oblasti veřejných informačních služeb a využívat všech dostupných prostředků a forem k posílení osvěty a vzdělání v dané oblasti s navázáním na dosavadní zkušenosti z domova i ze zahraničí (EU, OECD) a s vytvářením nových platforem, jako je chystané České informační fórum. V rámci přípravy Akčního plánu zvaží soubor krátkodobých i dlouhodobých podpůrných opatření zaměřených na posilování infrastrukturní základny elektronického obchodu a podpory využívání EO všemi ekonomickými subjekty. V oblasti samotné státní správy uplatňovat v co nejširší míře principy i postupy EO jak v širším smyslu (elektronická výměna dat a

dokumentů uvnitř administrativy), tak i ve smyslu vlastních elektronických obchodních transakcí ve styku s nestátními subjekty (banky, veřejné zakázky).

Všechny uvedené i další související kroky a opatření mají odlišný stupeň časové či významové priority a jsou také v různé míře závislé na pokroku ve vývoji technologií a postupu mezinárodní koordinace a musí být v rámci národní strategie zaváděny a podpory elektronického obchodu sladěny zejména s mezinárodními dohodami a dalšími právními akty, normami a doporučeními EU, OECD a WTO.

VII. Transparentní ekonomické prostředí

Cílem je vytvoření transparentního ekonomického prostředí jak v soukromé, tak i ve veřejné sféře.

1. Vytvoření transparentního podnikatelského prostředí pro podporu podnikání

Z hlediska podpory rozvoje podnikání je vhodné, aby údaje o majetkové a vlastnické situaci podniků byly veřejné – pokud totiž někdo vystupuje jako podnikatel, stává se otázkou jeho podnikání věcí veřejnou se všemi z toho vyplývajícími důsledky. Projekty elektronického zveřejňování registru ekonomických subjektů jsou v zemích Evropské unie⁵ nezřídka dotovány ze zdrojů určených pro podporu rozvoje drobného a středního podnikání. Vychází se zpravidla z toho, že právě drobné firmy nemají dostatek prostředků na to, aby si potřebné obchodní reference o svých potenciálních obchodních partnerech opatřily samy. Informačně transparentní prostředí chrání především snadno zranitelné drobné a střední podnikatele i občany jako spotřebitele. Vytvoření národního veřejně přístupného registru ekonomických subjektů, s napojením na Evropský registr ekonomických subjektů, je jedním z klíčových nástrojů pro rozvoj podnikání a jedním z předpokladů pro širší uplatnění zahraničních investic.

2. Hospodaření s veřejnými finančními fondy pod kontrolou veřejnosti

Ke zvýšení kontroly veřejnosti nad hospodařením s veřejnými finančními prostředky a vytvoření většího tlaku na zajištění efektivního hospodaření je nutno zajistit detailní veřejnou informovanost prostřednictvím Internetu o hospodaření s veřejnými penězi.

V rámci harmonizace s pravidly EU dojde ke zprůhlednění hospodaření s veřejnými prostředky povinným zveřejňováním veškerých dotací. Součástí opatření se stane i povinnost zveřejňovat výběrová řízení na určeném místě na Internetu. Zveřejňovat se budou výsledky výběrových řízení, včetně textu uzavřených smluv v rozsahu umožněném právními předpisy. Podmínky výběrového řízení musí umožnit zveřejnění smlouvy na elektronickém médiu po ukončení výběrového řízení s výjimkou skutečností podléhajících režimu zákona č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností. Pro zvýšení kvality výběrových řízení, např. od určité částky, by měla napomoci i expertíza efektivnosti vynakládaných prostředků ještě před uzavřením výsledné smlouvy.

⁵ V zemích Evropské unie i v USA existují elektronicky veřejně dostupné registry ekonomických subjektů, které kromě základních registračních údajů zveřejňují informace, vypovídající o podnikatelské věrohodnosti firmy. Od roku 1992 se úspěšně rozvíjí projekt Evropského registru ekonomických subjektů, který dnes umožňuje vyhledávat informace o všech společnostech a podnicích v rámci téměř všech členských států Evropské Unie. Elektronická forma tohoto vyhledávání umožňuje vyhledat majetkovou účast vlastníků a členů orgánů obchodních společností a jiných ekonomicky činných subjektů, a hledat různé formy majetkových propojení.

VIII. Informační společnost: stabilní a bezpečná

Nutnou podmínkou realizace předchozích oblastí státní informační politiky je zajištění stabilní existence a vývoje jejích subjektů, objektů i zdrojů na úrovni občanů, produkčních, řídicích a zabezpečovacích institucí a systémů, včetně státní správy a jejích služeb, i existence, vývoje a zdrojů samotné informační a komunikační infrastruktury. Splnění této podmínky není automatické, výstavba informační společnosti však k němu může výrazně přispět. Koncepce a realizace státní informační politiky se proto musí zaměřit i na oblast krizového managementu a životního prostředí, zajištění bezpečnosti a obrany i na širší kontext výstavby informační společnosti a eliminace přežívajících anachronismů ve vztahu k bezpečnostním rizikům, přírodním zdrojům a životnímu prostředí z hlediska kvalitního, harmonického života současné i příštích generací.

Informační podpora krizového managementu a ochrany životního prostředí

Moderní informační a komunikační technologie, aplikované ve výrobních, energetických a dopravních soustavách v informační společnosti zvýší hospodárnost využití zdrojů, zlepši ekologické ukazatele výroby, dopravy i zásahů do životního prostředí a zvýší spolehlivost technických zařízení. Přesto pro občana, správní orgány obcí, regionů i státu i pro podniky a instituce budou mít značný význam přehledové i aktuální informace o životním prostředí, včetně počasí, radiační situace, stavu ovzduší, vodních toků, flóry i fauny.

Tyto informace budou získávány účelovou monitorovací sítí nebo prognostickými modely a předávány, resp. poskytovány podle reálných plošných nebo individuálních potřeb jednak standardními komunikačními a informačními prostředky, jednak specifickými varovnými systémy při překročení přípustných limitů. V tomto případě budou součástí informací pokyny pro optimální činnost dotčených subjektů a opatření odpovědných institucí. V analogické poloze budou informace o zdravotní (zejména epidemiologické) a dopravní situaci (zde, kromě ekologických a bezpečnostních aspektů se uplatní i ekonomický přínos v úspoře času a pohonných hmot).

Klíčový, životně důležitý význam budou mít pro občany, obce, regiony, podniky, instituce, státní orgány i mezinárodní organizace informace krizového managementu pro prevenci, racionální chování i odstraňování následků v případě mimořádných a krizových situací i, v širším pohledu, akutního stádia bezpečnostních rizik vojenských i nevojenských, včetně války.

Informace a komunikace k zajištění bezpečnosti

Informační společnost posílí úroveň bezpečnostního chování i bezpečnostních služeb, a to na úrovni prevence i represe. Specifické bezpečnostní a identifikační systémy, včetně jejich mezinárodního propojení, zvýší podstatně úroveň ochrany životů občanů a materiálních hodnot v ekonomické, dopravní, energetické i finanční oblasti. Zároveň se zvýší účinnost aktivit policie a soudů. Tato opatření, současně se zkvalitněním legislativy, vzdělávacího procesu a kultivací chování a vztahů, zmenší prostor pro násilnou trestnou činnost a ekonomickou kriminalitu. Lze předpokládat, že moderní technologie budou získány a využívány i kriminálními subjekty. Redukce možností jejich uplatnění musí být zajištěna transparentní, účinnou legislativou, její informační dostupností znalostí a důsledným uplatněním.

Význam bezpečnostních aspektů státní informační politiky a výstavby informační společnosti je akcentován rovněž zapojením České Republiky do evropského integračního procesu a požadavky plnění Schengenských dohod.

Obrana

Moderní integrální a komplexní pojetí obrany jako významné funkce státu a služby občanům, reflektující široké spektrum současných i možných budoucích bezpečnostních rizik vyžaduje výrazný posun v kvalitě koncipování, řízení, plánování, realizace a kontroly obranných činností a přípravy jejich subjektů. Stejný trend je objektivně nezbytný v oblasti řízení a využití obranných zdrojů a zajištění nutné interoperability v procesech konzultací, řízení a velení v rámci alianční obrany NATO i v meziresortních vztazích v České Republice.

Informační a komunikační technika a technologie i kultivované neautomatizované informační procesy se uplatní v přípravě a realizaci obrany státu na národní i alianční úrovni v řadě oblastí, od indikace a hodnocení bezpečnostních rizik a variant příslušné odezvy, přes evidenci, zdravotní a profesní identifikaci vojáků, branců a záloh, znalost aktuálního stavu a možností dodávek obranného průmyslu, státní zakázky, akvizici vojenské techniky a materiálu zajištění a správu státních hmotných rezerv a přípravu obranné infrastruktury teritoria, až po procesy konzultací, obranného plánování, řízení a sledování vzdušné situace z hlediska řízení a zabezpečení činnosti a přípravy vojsk a štábů.

Kromě bezprostředních efektů bude přínosem informatizace v oblasti obrany pozitivní obrat v postoji veřejnosti a chápání výstavby a činnosti armády jako účelné služby k zachování míru a stabilizaci bezpečnostního prostředí.

PRINCIPY A ZÁKLADY POSTUPU REALIZACE STÁTNÍ INFORMAČNÍ POLITIKY

Možnosti státu k ovlivňování realizace informační politiky tvoří **legislativa**, přidělování **finančních** zdrojů a uplatnění ostatních finančních nástrojů a konečně **řízení a koordinace** prostřednictvím příslušných orgánů státní správy.

1. Realizace státní informační politiky je zajišťována a koordinována prostřednictvím Rady vlády pro státní informační politiku, s využitím Úřadu pro státní informační systém. Rada připraví konkrétní **Akční plán** státní informační politiky, který bude zpracováván na určité časové období, zpravidla na období 2 let (Prvý akční plán je doporučeno sestavit na období do konce r. 2001). Obsahem Akčního plánu budou konkrétní úkoly realizace státní informační politiky. Tyto úkoly budou plněny zásadně formou projektů, a to buď v jednotlivých prioritních oblastech nebo jako projekty průřezové. Výše uvedené projekty budou mít definovány měřitelné cíle, termíny, zdroje a bude stanovena příslušná odpovědnost jednotlivých orgánů státní správy.

Akční plán bude zahrnovat rozpracování cílů a priorit státní informační politiky v jednotlivých resortech. Realizace Akčního plánu bude pravidelně vyhodnocována.

2. V období do konce roku 1999 je třeba současně zajistit realizaci úkolů definovaných Plánem práce Rady vlády pro státní informační politiku (schválený dne 19. 2. 1999). Tyto úkoly budou zakomponovány do prvního Akčního plánu.

3. Jako rozhodující princip je nutno akceptovat, že rozvoj informační společnosti zdaleka není jen úlohou vlády a státu. **Základem úspěchu je partnerství státní správy a samosprávy, občanů, podnikatelské veřejnosti, informačního průmyslu, akademické a výzkumné sféry.**

Předseda Rady vlády pro státní informační politiku ustaví jako platformu spolupráce státní správy a samosprávy s podnikatelskou veřejností a akademickou a výzkumnou sférou České informační fórum.

Konkrétní rozpracování státní informační politiky v oblasti budování informačních systémů veřejné správy bude obsaženo v dokumentu **Koncepce budování informačních systémů veřejné správy.**

Příloha I. Obecné a mezinárodní aspekty informační politiky – obsahuje základní charakteristiky informační společnosti, informačních a komunikačních technologií a jejich trendů a základní informace z oblasti mezinárodní spolupráce.

Příloha II. Předpoklady realizace státní informační politiky – obsahuje v jednotlivých průřezových kapitolách podklady, vymezuje problémy a stanoví směr řešení.

Příloha III. Harmonogram realizace vybraných úkolů státní informační politiky – podklad pro zpracování Akčního plánu.

I. Obecné a mezinárodní aspekty informační politiky
II. Předpoklady realizace státní informační politiky
III. Harmonogram realizace vybraných úkolů státní informační politiky

I.1. INFORMAČNÍ SPOLEČNOST	3
I.1.1. POJEM INFORMAČNÍ SPOLEČNOST	3
I.1.2. CHARAKTERISTIKY PŘECHODU K INFORMAČNÍ SPOLEČNOSTI	4
I.1.3. MOŽNOSTI INFORMAČNÍ SPOLEČNOSTI.....	4
I.1.4. PŘÍČINY A DŮSLEDKY ZAOSTÁVÁNÍ PRO SPOLEČNOST A EKONOMIKU	5
I.2. INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE	6
I.2.1. CHARAKTERISTIKA ROZVOJE	6
I.2.2. NUTNOST LIBERALIZACE TELEKOMUNIKACÍ	7
I.2.3. VÝZKUM A VÝVOJ.....	7
I.2.4. NEGATIVNÍ VLIVY A JEJICH MINIMALIZACE.....	8
I.3. MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE V OBLASTI INFORMATIKY	8
I.3.1. PŘÍPRAVA NA INTEGRACI ČR DO EU.....	8
I.3.2. ZAPOJOVÁNÍ DO INFORMAČNÍCH STRUKTUR NATO	10
I.3.3. ROZVÍJENÍ SPOLUPRÁCE V RÁMCI OECD	10
I.3.4. SPOLUPRÁCE S OSTATNÍMI MEZINÁRODNÍMI ORGANIZACEMI.....	11
II.1. LEGISLATIVA.....	12
II.1.1. VLIV INFORMAČNÍCH TECHNOLOGIÍ.....	12
II.1.2. HARMONIZACE LEGISLATIVY S PRÁVEM EU/ES	13
II.1.3. LEGISLATIVNÍ PODMÍNKY PRO NAPLNĚNÍ STÁTNÍ INFORMAČNÍ POLITIKY	14
II.2. FINANCOVÁNÍ.....	15
II.2.1. EFEKTIVNÍ A PRŮHLEDNÉ VYNAKLÁDÁNÍ FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ	15
II.2.2. PRAVIDLA PRO FINANCOVÁNÍ INFORMAČNÍCH SYSTÉMŮ	16
II.2.3. VZTAH STÁTU A KOMERČNÍ SFÉRY	17
II.3. STANDARDIZACE A NORMY.....	17
II.3.1. ZAVEDENÍ ZÁVAZNÉ STANDARDIZACE ISVS	18
II.3.2. ZAVÁDĚNÍ ATESTACÍ.....	18
II.3.3. IMPLEMENTACE GEOGRAFICKÉHO INFORMAČNÍHO SYSTÉMU	18
II.3.4. PŘÍZPUSOBIT SYSTÉM TECHNICKÝCH PŘEDPISŮ A NOREM STAVU V EU	19
II.4. KOMUNIKACE.....	20
II.4.1. ROZVOJ KOMUNIKAČNÍCH TECHNOLOGIÍ	20
II.4.2. NÁRODNÍ TELEKOMUNIKAČNÍ POLITIKA	21
II.4.3. INTERNET A OBECNĚ DOSTUPNÁ KOMUNIKAČNÍ INFRASTRUKTURA	22
II.4.4. KOMUNIKAČNÍ INFRASTRUKTURA VEŘEJNÉ SPRÁVY.....	24
II.5. BEZPEČNOST INFORMAČNÍCH SYSTÉMŮ A OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ	25
II.5.1. VYTVÁŘENÍ POVĚDOMÍ O NUTNOSTI CHRÁNIT INFORMACE	25
II.5.2. INFORMAČNÍ BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA	25
II.5.3. OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ	27

II.6. ELEKTRONICKÝ OBCHOD	28
II.6.1. PŘÍNOSY ELEKTRONICKÉHO OBCHODU	28
II.6.2. LEGISLATIVNÍ RÁMEC PRO ELEKTRONICKÝ OBCHOD.....	28
II.6.3. OPATŘENÍ NA PODPORU ELEKTRONICKÉHO OBCHODU	29
II.7. VZDĚLÁVÁNÍ	30
II.7.1. VÝZNAM A ÚLOHA VZDĚLÁVÁNÍ V INFORMAČNÍ SPOLEČNOSTI	30
II.7.2. KONCEPCE STÁTNÍ INFORMAČNÍ POLITIKY VE VZDĚLÁVÁNÍ	30
II.7.3. VYUŽITÍ INFORMAČNÍCH TECHNOLOGIÍ VE VZDĚLÁVÁNÍ	31
II.7.4. MORÁLNÍ KODEX ZACHÁZENÍ S INFORMACEMI	32
II.8. VÝZKUM A VÝVOJ	32
II.8.1. VYSOKOKAPACITNÍ MEZINÁRODNÍ SÍŤOVÁ INFRASTRUKTURA.....	32
II.8.2. SUPERPOČÍTAČOVÁ CENTRA	34
II.8.3. PROGRAMY FINANCOVÁNÍ INFORMAČNÍ INFRASTRUKTURY VÝZKUMU A VÝVOJE.....	34
II.8.4. TRANSFER TECHNOLOGIÍ V OBLASTI VÝZKUMU A VÝVOJE	34
II.8.5. NOVÉ METODOLOGICKÉ PRVKY VE VÝZKUMU OVLIVNĚNÉ ICT	35
II.9. VEŘEJNÉ INFORMAČNÍ SLUŽBY	36
II.9.1 TYPY VEŘEJNÝCH INFORMAČNÍCH SLUŽEB	36
II.9.2 KNIHOVNY JAKO ZÁKLAD VIS.....	37
II.9.3 NÁRODNÍ KNIHOVNICKÝ SYSTÉM.....	39
II.9.4. VYUŽÍVÁNÍ KLASICKÝCH HROMADNÝCH SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ	39
SEZNAM ZKRATEK A POJMŮ	41
III. HARMONOGRAM REALIZACE VYBRANÝCH ÚKOLŮ STÁTNÍ INFORMAČNÍ POLITIKY	43

Obecné a mezinárodní aspekty informační politiky

I.1. INFORMAČNÍ SPOLEČNOST

I.1.1. Pojem informační společnost

Budování informační společnosti je v dnešní době samozřejmou součástí zájmu všech vyspělých států světa. Je důsledkem technologického rozvoje v oblasti informačních a komunikačních technologií, změny charakteru významných ekonomických aktivit z průmyslové výroby na oblast zpracování informací a symbolických manipulací. V únoru 1995 byl program budování "Globální informační společnosti" deklarován dokonce jako mezinárodní úkol prvořadého významu na setkání zemí skupiny G7, které dalo politický impuls k tomu, aby se otázkou budování informační společnosti velmi intenzivně začaly zabývat i nadnárodní evropské struktury. Bangemannova zpráva ("Europe and the global information society - Bangemann report") předložila Evropské komisi akční plán, jehož realizace měla již některé velmi konkrétní dopady, mezi které patří zejména liberalizace komunikací v členských zemích EU a vytváření právního prostředí pro intenzivní ekonomické využívání ICT. Jak vyspělé státy západní Evropy, tak i většina postkomunistických zemí vytváří více či méně ucelené vládní dokumenty, které pomáhají vytvářet celkový rámec předpokládané role státu při přechodu na informační společnost. Tyto dokumenty mají jak tvar programových prohlášení, deklarujících pozici vlády vzhledem k danému programu, tak i tvar akčních plánů přímé podpory jednotlivých aktivit, které příslušné vlády považují za klíčové.

Přestože je pozornost věnovaná úvahám o budování informační společnosti značná, není pojem informační společnost přímo přesně vymezen a opírá se z části o empirická sledování trendů v této oblasti a odhad předpokládaných tendencí, které se opírají o zkušenosti z toho, jak se ve společnosti uplatňovaly a šířily velké technologické změny. Informační společnost tak můžeme chápat zejména jako společnost využívající soubor nástrojů výpočetní a komunikační techniky a na nich postavené komunikační a informační služby, které se postupně stávají určujícím faktorem rozvoje ekonomiky a svým dopadem významně ovlivňují i rozvoj celé společnosti. Vytváří se v ní významný sektor informačního průmyslu, který na sebe váže velkou část tvorby HDP i zaměstnanosti populace jak v absolutní hodnotě, tak i ve zvyšujícím se příspěvku k meziročním nárůstům. Ekonomicky i technologicky je v ní podstatné široké využívání digitálního zpracování, uchovávání a přenosu informací, které ve velké míře využívá informací a "symbolické ekonomiky" ke stimulaci ekonomického růstu i pro usnadnění života občanů.

Hlavním rysem informační společnosti není jen zvyšování produktivity práce v sektoru materiální produkce a zvyšování podílu produkce nemateriální povahy, ale především vytváření podmínek pro hodnotnější a spokojenější život lidí. V této souvislosti je třeba výrazně zohledňovat i negativní sociální důsledky technologického rozvoje, které mají tendenci podílet se na zvětšování sociálních rozdílů ve výrazné závislosti na kvalifikaci pracovní síly. Nasazení ICT musí pamatovat i na vytváření nových příležitostí, které tyto tendence budou kompenzovat. Zde je významná úloha veřejné politiky, která svým zaměřením může pomoci působit proti takovým negativním jevům a zabraňovat přílišné

stratifikaci společnosti v závislosti na tom, nakolik její členové mají příležitost nových možností využívat.

I.1.2. Charakteristiky přechodu k informační společnosti

Parametry cílové podoby informační společnosti nejsou definovány natolik, aby je bylo možno přesně sledovat a měřit. Cíle jsou stanovovány postupně a průběžně aktualizovány a celý proces může být jako projekt zřejmě koordinován jen kvalitativně. Většina konkrétních rysů cílového stavu je určována úspěšně realizovanými aplikacemi, iniciativami či projekty.

Pro posouzení stavu či trendů a porovnávání situace České republiky a Evropské unie i dalších zemí lze využít zejména sledování absolutních i relativních ukazatelů, sledujících zejména:

- penetraci zemí informačními technologiemi,
- možnosti interaktivní komunikace a využívání Internetu,
- rozvoj a podíl elektronického obchodu, vliv na daně a cla,
- konkurenční prostředí v telekomunikacích,
- rozvoj vnitřního trhu,
- ochranu duševního vlastnictví,
- ochranu osobních dat a soukromí obecně,
- podíl telepráce (možnost „přemístit“ pracoviště domů nebo na jinou vhodnou lokalitu),
- vzdělávání (napojení škol na informační infrastrukturu, napojení knihoven, jejich zvýhodnění, otevřenější a celoživotní vzdělávání),
- výzkum (finanční podpora, podíl komerční sféry),
- obecně právní a politické podmínky.

I.1.3. Možnosti informační společnosti

Nové příležitosti, které měnící se charakter společnosti poskytuje, přinášejí nové a širší možnosti uplatnění. Zaměstnanost v tradičních sektorech ekonomiky - zemědělství a průmyslu - trvale klesá a dochází k přesunu do oblasti práce s informacemi a do jisté míry i služeb obecně. Jako hlavní přínosy budoucí informační společnosti v jednotlivých oblastech lze uvést zejména

- zvýšení kvality života a širším výběrem služeb a zábavy,
- lepší podpora vzdělanosti a jejímu průběžnému doplňování během aktivního profesního života, podpora profesní flexibility společnosti
- nové možnosti pro uplatnění tvůrčích schopností lidí,
- zvýšení schopnosti společnosti reagovat na změny ve struktuře nabídky a poptávky profesní kvalifikace pracovní síly,
- nové možnosti uplatnění kulturních tradic a identity regionů a odstranění odlehlosti periferních oblastí,
- kvalitativní posun v respektování ekologických požadavků, šetření přírodních zdrojů a životního prostředí,
- účinnější a transparentnější legislativa a administrativa, bližší k občanovi a pracující s nižšími náklady, vyšší podíl občanů na veřejné správě,
- efektivnější řízení podniků a usnadnění spojení výrobců a poskytovatelů služeb se zákazníky, které zvýší konkurenceschopnost,
- nové služby poskytované v rámci telekomunikací a nové trhy pro výrobce software,

- vyšší úroveň stability a bezpečnosti, racionální chování a řízení v mimořádných a krizových situacích.

Společnost, ve které bude široce dostupná informační infrastruktura, včetně kvalitních informačních zdrojů, umožní rovnoprávnější a vyváženější využívání individuálních schopností jejích obyvatel a lepší kvalitu života především v oblastech

- zdravotní péče, kdy umožní konzultovat fyzicky vzdálené specialisty a rychle zajistit potřebné údaje o pacientovi a efektivněji využívat nákladné diagnostické přístroje,
- umožnění "práce na dálku", které zvýší možnost výběru bydliště i výběru vhodných pracovních příležitostí, omezí neproduktivní dojíždění a tím i negativní důsledky dopravy, rozšíří možnost zapojení pro zdravotně postižené občany i pracovníky, kteří musí pracovní činnost vázat na rodinu (např. při péči o malé děti nebo o dlouhodobě na pomoc odkázané členy rodiny) a tím umožní vytvořit podmínky, které zmenší podíl obyvatelstva závislého na sociální pomoci,
- zpřístupňování informačních zdrojů a nástrojů pro jejich využívání a vytváření možností pro jejich co nejširší využívání i nespécializovanými uživateli,
- zlepšení možnosti distančního a interakčního vzdělávání a obecně mnohem lepší přístup ke vzdělávacím materiálům,
- zlepšení možnosti spolupráce na dálku, lepších možností hledání pracovních příležitostí, kdy se zaměstnavatelům otevírají možnosti lepšího hledání zaměstnanců či spolupracovníků hledaných kvalit a průpravy, tak i zaměstnancům hledat zaměstnavatele, u kterého se mohou uplatnit,
- zvýšení úrovně ochrany a zpřístupnění kulturního dědictví všem občanům,
- zvýšení informovanosti spotřebitelů, a tím i zvýšení jejich ochrany,
- zlepšení toku informací a komunikace mezi místy rozhodování a občany, které ve svém důsledku může podpořit podíl občanů na veřejné správě, znalost a respektování zákonů, norem a standardů, demokratické procesy i pocit sounáležitosti občana se společností,
- zajištění průřezových i aktuálních informací pro krizový management, ekologické chování a reflexi životního prostředí, bezpečnostní a obranná opatření na úrovni občana, obce, regionu, podniku, instituce, státu i v mezinárodním měřítku.

I.1.4. Příčiny a důsledky zaostávání pro společnost a ekonomiku

Celková míra penetrace počítači vzhledem k počtu obyvatel či počtu administrativních pracovníků zůstává v ČR stále poměrně nízká. Inovační cyklus se v oblasti informačních technologií pohybuje okolo 18 měsíců, pravidla pro účetní odpisy však stále uvádějí nerealisticky dlouhou dobu 4 roků. Nižší míra hospodářského růstu vede navíc v posledním období k absolutnímu zpomalování výdajů do této oblasti. V ČR je jeden z nejnižších indexů růstu počtu počítačů připojených na Internet mezi evropskými zeměmi včetně postkomunistických. Vyšší hodnoty počtu připojených počítačů na počet obyvatel mají Estonsko a Maďarsko a jejich odstup od ČR se v posledních letech zvyšuje.

Datové služby sice nepodléhají monopolu, avšak z hlediska výstavby síťové infrastruktury, která by mohla konkurovat monopolnímu prostředí SPT TELECOM, a.s. je podstatným brzdícím faktorem nemožnost současného poskytnutí hlasových služeb. Globalizace dále zvyšuje negativní důsledky takového stavu pro další ekonomické subjekty, které by z vyšší úrovně síťových služeb mohly získávat nové příležitosti. Uvedené negativní vlivy monopolu společnosti SPT TELECOM, a.s. budou odstraněny ukončením jejich výhradních práv dnem 31. prosince 2000.

V oblasti elektronického obchodu, elektronického podpisu a používání elektronických dokumentů chybí legislativní zázemí, které by umožňovalo náhradu papírových dokumentů elektronickými. Celý stávající právní řád České republiky vyžaduje revizi z hlediska naplnění obsahu informační politiky, jak je podrobněji uvedeno v části o legislativě.

Rozvoj informační společnosti v Evropě nebo Spojených státech vytváří nové příležitosti, odstraňuje méně kvalifikovaná pracovní místa a místo nich vytváří větší počet pracovních míst závislých na zpracování informací. Nové technologie přilákají i podstatný podíl nových investic. Technologický vývoj musí být doprovázen změnami v ekonomické i sociální oblasti. Přijetí nových technologií společností bude podmíněno sociální politikou, která umožní, aby žádná část populace nebyla odstavena od participace na možnostech, které využíváním nových možností zvyšují kvalitu života. Investice do informační infrastruktury mohou zmírnit pozdější sociální transfery prostředků.

Na druhé straně podle údajů Ministerstva financí ČR se počet telefonů na 100 bytových jednotek od roku 1994 zvýšil z 37 na cca 70 v roce 1999, v roce 1995 bylo na digitální ústředny napojeno cca 17% hlavních telefonních stanic, v roce 1999 tento poměr činí cca 70%.

I.2. INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE

I.2.1. Charakteristika rozvoje

Informační a komunikační technologie umožnily vznik nové průmyslové revoluce s dopady, které mění způsob spolupráce ve společnosti, způsob života i hledání nových možností uplatnění lidského potenciálu ve výrobě, spotřebě, kultuře i využití volného času. Vyhledávání, zpracování, uchovávání i předávání informací se stává prakticky nezávislé na časových, prostorových nebo kvantitativních omezeních. Jediným omezením se stávají finanční možnosti pro vybudování informační infrastruktury v potřebných kapacitách a cenová dostupnost pro široké spektrum uživatelů.

Rychlost technologických změn způsobuje posun v efektivním využívání zákonných nástrojů ochrany vyvinutých technologií. Snižuje se nárůst počtu patentových přihlášek (protože dlouhodobá ochrana technologických postupů ubývá na důležitosti se zkracováním doby jejich použitelnosti a zkracováním inovačního cyklu) a oproti tomu roste význam ochrany duševního vlastnictví a autorských práv (kopírování a duplikace je v digitální oblasti realizovatelná za zanedbatelných marginálních nákladů a ochrana autorských práv se tak stává podstatným faktorem, který umožňuje návratnost investic do vývoje nových aplikací a produktů).

Nespojitost vytvářená probíhající revolucí vytváří nejen nové příležitosti, ale je také zdrojem nejistot a sociálního napětí vzhledem k tendenci prohlubovat sociální rozdíly v závislosti na úrovni kvalifikace, kterou je její nositel schopen v novém prostředí využít. Existuje prodleva mezi náběhem uplatňování nových technologií a dobou, kdy se pro převážnou část obyvatelstva stanou součástí života, která nevyžaduje zvláštní kvalifikaci. Návratnost celkových investic do nových technologií se díky tomu dočasně zpomaluje, protože část nákladů se dočasně spotřebovává na nutnou adaptaci lidské síly (učení), která s nimi pracuje.

Pružnost a rychlost reakce na změny v pracovním prostředí je jedním z určujících faktorů úspěšnosti adaptace. To se týká nejen jednotlivců, ale i národních ekonomik. Rychlost a včasnost vstupu zemí do informační společnosti určí i rozsah investic a nově vytvářených pracovních příležitostí. Země, které se opozdí, budou v tomto procesu zvyšovat své zaostávání za zeměmi vyspělejšími a budou se tak odsuzovat do role poskytovatele málo kvalifikované a málo odměňované práce na mezinárodním trhu. Vytváří se tím nové rozdělení

světa podle prosperity a relativní kvality života obyvatel jednotlivých zemí, které je výrazně dáno průběžnou schopností rychlé reakce na probíhající změny.

I.2.2. Nutnost liberalizace telekomunikací

Nezbytnost reformy v oblasti telekomunikací, vynucená rychlým technickým pokrokem, byla již v roce 1987 potvrzena v zásadním dokumentu Komise evropského společenství s názvem Green Paper 1987. Tento dokument představoval první ucelený soubor návrhů na realizaci reformy, směřujících k rychlejšímu a efektivnějšímu rozvoji telekomunikačních sítí a služeb. Od té doby byla vydána řada politických i legislativních dokumentů, kde byly základní principy zakotveny.

Liberalizace telekomunikací byla v Bangemannově zprávě doporučena jako jedna z podmínek pro vytvoření fungujícího prostředí, ve kterém mohou jednotliví aktéři efektivně využívat digitální komunikační technologie. Plná liberalizace telekomunikačních sítí včetně hlasových služeb byla ve většině členských států EU realizována k 1. lednu 1998. V běžícím akčním plánu je počítáno i se zřízením jednotného regulačního rámce, vynuocovacími prostředky v rámci celé EU a zřízením evropského regulačního orgánu, který by měl za úkol jednak harmonizovat regulační rámce jednotlivých zemí na evropské úrovni, jednak zahrnovat transnacionální problémy. Rychlost a způsob provádění liberalizace jsou podstatnými faktory pro utvoření kompetitivního evropského trhu v telekomunikacích, kompetitivních cen a vysoké kvality. Praktické důsledky, které liberalizace telekomunikací v zemích, které k ní přistoupily, přinesla, je potvrzení její důležitosti pro prudký pokles cenové hladiny telekomunikací i zvýšení inovačních trendů a nabídky nových služeb i nasazení technologií.

I.2.3. Výzkum a vývoj

Akademické instituce (vysoké školy a vědecké ústavy) jsou na celém světě svým využíváním informačních technologií o generaci před komerční sférou. Vznikají tam prototypová řešení, mnohé úspěšné firmy zabývající se informačními a komunikačními technologiemi těží z kontaktů mezi akademickou a komerční sférou. Na tomto principu funguje např. i průmysl informačních technologií v takových oblastech, jako je kalifornské Silicon Valley nebo texaský Austin v USA. Model symbiózy nově budovaného průmyslu informačních technologií s akademickou sférou a vazbou na universitní a výzkumné prostředí je od konce 80. let velmi úspěšně používán i ve Finsku. Výzkumné aktivity vytvářejí důležité podmínky rychlého ekonomického růstu s podílem nových technologií. Výrazně se přitom zkracuje délka inovačního cyklu od prototypu k praktickému nasazení, což sekundárně působí jako výrazný akcelerační faktor růstu a výrazně fungující pozitivní zpětná vazba.

Stát nemůže rozvoj informační infrastruktury pro rutinní provoz trvale financovat a je nutný výrazný podíl financí komerční sféry. Aplikace, se kterými v prostředí akademického výzkumu přicházejí výzkumní pracovníci, vytvářejí nabídku, která v síťové ekonomice iniciuje následné komerční uplatnění řady z takových produktů. To následně dovoluje široké financování takto využívané infrastruktury z komerčních zdrojů.

Pro široké připojení výzkumných institucí a vysokých škol na informační infrastrukturu, splňující špičkové parametry přístupu, je však nezbytně třeba prakticky výhradního státního financování, protože v tomto segmentu komerční sféra funguje se zpožděním, jehož negativní vlivy prakticky nejde eliminovat. Proto se zřizují dlouhodobé formy stabilního financování takové síťové infrastruktury tak, aby bylo zajištěno soustředění dostatečných objemů finančních prostředků po dostatečně dlouhé souvislé období bez nebezpečí drobení mezi malé a těžko navzájem koordinovatelné složky. Vhodnými zásadami přijatelného užití takto budovaných sítí je odstraňována nerovná konkurence v komerčních nasazeních, kde by masivní státní intervence do malé části komerčně využívané infrastruktury

působila z hlediska možností dostatečně dynamického rozvoje privátně financovaných sítí kontraproduktivně.

I.2.4. Negativní vlivy a jejich minimalizace

Změny ve struktuře i organizaci společnosti, které informační a komunikační technologie přinášejí, budou dočasně vytvářet řadu rizikových faktorů, jejichž zvládnutí nemusí být jednoduché bez politické linie zaměřené na akceptaci užití nových technologií a zvládnutí důsledků těchto změn širokou veřejností. Jedno z hlavních rizik je rozvrstvení společnosti na informačně bohaté a informačně chudé. V počátečních stadiích má jen malá část populace přístup k novým technologiím, jejich praktickému využití a výraznějšímu zisku z jejich zavádění. V praktickém uplatnění jednotlivců hraje výraznou roli jejich kvalifikace a předchozí vzdělanostní průprava, která jim umožňuje si kvalifikaci doplňovat a obměňovat. Obyvatelstvo, které je zaměstnáno v tradičních výrobních a průmyslových procesech, je málo mobilní jak v geografickém, tak v kvalifikačním smyslu, a proto na ně negativně dopadají ekonomické důsledky ztráty pracovních příležitostí. Kvalifikovaná pracovní síla (zejména pracovníci v kategorii tzv. "symbolických analytiků") má oproti tomu lepší možnosti využívat komparativních výhod v globálním měřítku a také všech důsledků globálního komunikačního prostředí. (K podobnému rozvrstvení bude docházet i v globálním měřítku mezi jednotlivými částmi zeměkoule, mezi pokročilými a rozvojovými zeměmi.)

Změna navyklého stylu a metod práce, nutnost permanentního vzdělávání pramenící ze zavádění nových technologií a strach ze ztráty zaměstnání přináší reálnou možnost frustrace obyvatel, což se týká zejména starší generace. Dochází rovněž k zaměňování pojmů "informace" a "data", což se projevuje tím, že se člověk často cítí "obklíčen" agresivním množstvím nevyžádaných dat. Abstraktní charakter řady dějů a procesů v oblasti ICT zde může zvyšovat pocity odcizení. Skutečnost, že informační techniky skýtají možnost snadné simulace jevů a snadného řešení metodou "pokusů a omylů", provází v některých oblastech s jinak kritickou úlohou bezchybných reakcí nebezpečí přenesení těchto návyků i do reálného života. Vzdělávání, odborný výcvik, obecná osvěta a zvyšování komunikační kompetence hrají významnou úlohu v přípravě a adaptaci obyvatelstva na probíhající změny.

Budování informační společnosti tedy není jen problémem technologickým, ale v převažující míře i problémem veřejné politiky zemí, ve kterých probíhá.

I.3. MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE V OBLASTI INFORMATIKY

I.3.1. Příprava na integraci ČR do EU

Vláda ČR již přijala usnesení č. 658/98 o složení a činnosti Výboru vlády pro evropskou integraci. Jedním z jeho hlavních úkolů je příprava České republiky na členství v EU. Při aktualizaci priorit procesu integrace ČR do EU je třeba zohlednit význam informatiky a spolupráci s orgány EU při tomto procesu.

Vláda se hlásí k základním trendům informační politiky EU vyjádřeným zejména

- v Bílé knize o růstu, soutěživosti a zaměstnanosti z r. 1993,
- v Akčním plánu Komise "Cesta Evropy k informační společnosti" z r. 1994,
- v první výroční zprávě Fóra o informační společnosti z r. 1996,
- v závěrech bonnské ministerské konference o globálních informačních sítích z r. 1997,
- v závěrech 3. fóra EU a zemí SVE o informační společnosti z r. 1997,
- v Zelené knize o informacích veřejného sektoru v informační společnosti z r. 1999 a
- v Zelené knize o úloze knihoven v moderním světě z r. 1998.

Mimořádný inspirativní přínos při rozpracování státní informační politiky se očekává od Zelené knihy o informacích veřejného sektoru v informační společnosti, zveřejněné začátkem roku 1999 a dalších, v současné době připravovaných dokumentů.

Za neúčinnější formu spolupráce a přípravy na členství v EU se považuje přímá účast odborníků na akcích a aktivitách organizovaných Evropskou komisí pro členské země EU, včetně účasti (s případným omezeným mandátem pro nečleny EU) na zasedáních těch orgánů a pracovních týmů Komise, na které budou přizváni. Stále větší důraz bude kladen na přímou spolupráci státní správy s generálními direktoráty Komise, jako jsou DG III, DG XIII, DG XV, DG XXI a další.

Významnou bázi pro spolupráci na programech a projektech EU nabízí její Pátý rámcový program výzkumu a technologického rozvoje, jehož se Česká republika účastní jako plnoprávný člen. Jedním ze strategických cílů prvořadě důležitosti z hlediska konkurenceschopnosti v evropském měřítku se pro ČR musí stát to, aby z prostředků, které do financování projektů Pátého rámcového programu budou plynout, čerpali účastníci programu z ČR více, než do programu jako účastníci se stát vkládáme jako příspěvek. V oblasti přípravy budoucího informačního propojování ČR s EU i jednotlivými členskými zeměmi unie by bylo velkým přínosem otevření některých dalších programů pro subjekty z přidružených zemí, jako jsou programy IDA - Interchange of Data between Administrations (Výměna dat mezi státními správami), a nejnověji také dlouhodobý komunitární program Information Society, přijatý Rozhodnutím Rady č. 98/253/EC z 30. března 1998 na podporu vytváření informační společnosti v Evropě. V této souvislosti poroste i úloha co nejširšího a nejúplnějšího poskytování informací o programech mezinárodní spolupráce ve výzkumu a vývoji v působnosti generálních direktorátů DG XII, DG XIII a DG XVII mezi všechny subjekty v České republice, které se těchto programů mohou zúčastnit, jak přímým přístupem ke zdrojům Evropské unie přes vybudovanou informační infrastrukturu, tak i za pomoci dalších prostředníků na bázi profesních sdružení nebo pověřených informačních středisek, jako je konsorcium FEMIRC-CZ nebo kontaktní pracoviště ISPO (Information Society Projects Office - Kancelář projektů informační společnosti) při ÚSIS.

V souladu se závěry 2. (pražského) fóra EU a zemí SVE o informační společnosti i dalších navazujících akcí obdobného zaměření je nezbytné výrazně podporovat pokračování spolupráce na rozvoji společného projektu evropské vysokorychlostní sítě TEN-155 (QUANTUM) navazujícího na projekt TEN-34, kterého se Česká republika úspěšně účastnila v minulých letech. Takto budované vysokorychlostní digitální propojení mezi národními výzkumnými sítěmi je podmínkou účasti České republiky na mezinárodní dělbě práce v oblasti výzkumu a vývoje. Nové aplikace, které se vytvářejí zejména v prostředí vysokých škol, tak mají rychlou návratnost i v komerčně využitelném nasazení, které za akademickým prostředím zaostává jen velmi málo.

Prioritně je tedy třeba rozvíjet spolupráci s EU v oblasti informací a informačních technologií, systémů a sítí, a to nejen ve vztahu k výzkumu a technologickému rozvoji, informovat vládu ČR o stavu a možnostech této spolupráce a v případě potřeby navrhnout opatření. Důležitou platformu pro koordinaci činností orgánů státní správy zaměřených na mezinárodní spolupráci představuje nově zřízená Rada vlády ČR pro státní informační politiku i připravované České fórum o informační společnosti, které bude zajišťovat součinnost veřejné správy s výzkumnými a podnikatelskými kruhy.

Specifickou oblastí spolupráce s Evropskou unií je Schengenský informační systém (SchIS) zřízený zúčastněnými členskými státy EU ve Štrasburku na základě hlavy IV Prováděcí úmluvy ze dne 19. června 1990 k Schengenské dohodě ze dne 14. června 1985. V rámci probíhající přípravy změn režimu na hranicích ČR a souvisejících opatřeních (včetně legislativních) v souladu s požadavky Schengenské dohody a návazného "schengenského acquis" bude žádoucí připravit Národní SchIS ČR tak, aby v okamžiku vstupu do EU mohl

být plnohodnotně napojen na centrum ve Štrasburku. A to i přesto, že se pro aplikaci Schengenské dohody navrhuje podle Předkládací zprávy k pozičnímu dokumentu pro oblast vnitřních věcí přechodné období v délce jednoho až dvou let. Na druhé straně se určitá spolupráce vznikajícího Národního SchIS s centrem v dohodnutém rozsahu předpokládá ještě v předvstupním období. Od Národního SchIS je možné očekávat kromě celkového zlepšení v oblasti trestné činnosti i snížení hospodářské kriminality s pozitivním efektem na podmínky pro podnikání.

Příprava Národního SchIS má výrazný specifický aspekt v oblasti ochrany osobních údajů a bude třeba postup koordinovat s probíhající přípravou obecného legislativního a institucionálního řešení v dané oblasti.

Přes výrazné gesční postavení Ministerstva vnitra ČR při přípravě Národního SchIS má problematika meziresortní povahu a předpokládá se úzká spolupráce MV s ÚSIS, ale i s dalšími resorty a orgány státní správy (MZV, NBÚ aj.). Při Pracovním výboru pro integraci ČR do EU byla proto v rámci Pracovní skupiny pro schengenskou spolupráci vč. volného pohybu osob zřízena Podskupina pro vytvoření Národního schengenského informačního systému. Jejimi prioritami jsou vedle zajištění kompatibility s SchIS také bezpečnost dat a systémů vč. ochrany osobních údajů.

I.3.2. Zapojování do informačních struktur NATO

Vláda ČR svým usnesením č. 546/97 schválila institucionální zajištění příprav na plnou integraci ČR do NATO. Při jednáních Výboru vlády pro integraci ČR do NATO je třeba zohledňovat význam informatiky a koordinovat postupy v této oblasti.

Vstup do NATO a zapojování do jeho informačních struktur má dvě části, vojenskou a politickou. Politická část, spravovaná resortem zahraničních věcí, souvisí bezprostředně s rozvojem ISVS. Vojenská část, zajišťovaná resortem obrany, je komplikovanější a má své výrazné zvláštnosti, které ji do značné míry vydělují z obecných řešení informačních systému veřejné správy (ISVS). Přesto bude třeba hledat vzájemné věcné vazby a propojení.

Vojenská část zapojování zahrnuje komunikační a informační systémy zejména v oblasti C4I (systémy velení a řízení bojové činnosti vojsk). Pro součinnost mnohonárodních operací musí být zajištěna interoperabilita komunikačních a informačních systémů a systémů C4I.

Na základě standardů, dohod, předpisů, doporučení a směrnic získaných od NATO je nezbytné pokračovat v přípravě opatření a změn v procesu výstavby komunikačních a informačních systémů s cílem dosažení interoperability s komunikačními a informačními systémy NATO. Tato interoperabilita vyžaduje splnění povinných podmínek NATO daných standardy a prováděcími směrnici. S tím souvisí i nutnost přípravy informačního a komunikačního prostředí teritoria ČR k zabezpečení obranyschopnosti z hlediska zajištění informační podpory při vedení války, řešení krizí, živelných pohrom apod. a z hlediska efektivního působení armád NATO na našem území.

Jelikož zajištění interoperability a rozvoj nových informačních a komunikačních technologií vyžadují celkové systémové změny, je proces zapojování do informačních struktur NATO značně náročný na čas, úsilí a investice. Vzhledem k této náročnosti a uvedené specifičnosti státní informační politiky ve vztahu k NATO bude MO ČR předkládat (případně tam, kde je to účelné ve spolupráci s MZV ČR a ÚSIS) podle potřeby vládě ČR návrhy na konkrétní opatření.

I.3.3. Rozvíjení spolupráce v rámci OECD

Vláda ČR pokládá realizaci a rozvoj spolupráce, v souvislosti s uplatňováním práv a povinností vyplývajících z členství ČR v OECD, za jednu z priorit své zahraniční politiky ve všech oblastech, včetně dynamicky se rozvíjející sféry informací, informačních technologií a

systemů. Cílem rozvoje spolupráce je především získat bezprostřední přístup k obrovskému potenciálu poznatků a zkušeností prezentovaných v rámci aktivit OECD, podle možností k tomuto potenciálu přispět a v neposlední řadě také spoluvytvářet a ovlivňovat společnou politiku uplatňováním vlastních hledisek a zájmů.

Tomu dosud plně neodpovídá intenzita účasti zástupců státní správy na všech úrovních na zasedáních orgánů a pracovních týmů Sekretariátu OECD, případně na akcích a aktivitách těmito orgány iniciovaných, organizovaných či spoluorganizovaných. Kromě zvýšení intenzity této účasti je třeba věnovat pozornost i její úrovni z hlediska jazykové a odborné vybavenosti účastníků z české strany. Koordinaci spolupráce provádí meziresortní Pracovní skupina pro spolupráci s OECD vytvořená při MZV ČR, na úrovni náměstků, případně dle potřeby na jiné dohodnuté úrovni.

Budou nadále posilovány kontakty a spolupráce s hlavním orgánem pro danou problematiku v Sekretariátu OECD, kterým je ICCP - Committee for Information, Computer and Communication Policy (Výbor pro politiku v oblasti informací, výpočetní techniky a telekomunikací) se svými pracovními skupinami a skupinami expertů. Na základě dohody ve zmíněné pracovní skupině při MZV je ÚSIS gestorem pro koordinaci spolupráce s ICCP a jeho pracovními skupinami s výjimkou pracovní skupiny WG on Telecommunication and Information Services Policies (pracovní skupina pro politiku v telekomunikacích a informačních službách), kde je gestorem MDS ČR. Nejvýznamnější aktuální tematikou, kterou se ICCP zabývá a v souvislosti s níž organizuje doprovodné akce a pracovní aktivity, je elektronický obchod a ochrana soukromí, což jsou naléhavé náměty i z hlediska současných zájmů a potřeb ČR.

V říjnu 1998 uspořádala OECD v kanadské Ottawě ministerskou konferenci o elektronickém obchodě, jejíž závěry a hlavní dokumenty (Akční plán OECD pro elektronický obchod, Globální akční plán pro elektronický obchod připravený podnikateli s doporučeními vládám, Deklarace o ochraně soukromí v globálních sítích, o ochraně spotřebitelů v kontextu elektronického obchodu, o autentikaci pro elektronický obchod, zprávu "Elektronický obchod: rámcové podmínky zdanění" a další dokumenty) jsou zdrojem poznatků i pro podporu rozvoje elektronického obchodu v ČR.

Je proto velmi žádoucí spolupráci s OECD v oblasti informací, informačních technologií a systémů dále posilovat a zintenzivnit aktivní odbornou účast zástupců státní správy, akademických institucí a dalších odborníků na zasedáních, akcích a aktivitách příslušných orgánů Sekretariátu OECD.

I.3.4. Spolupráce s ostatními mezinárodními organizacemi

Prioritní vztahy k EU, NATO a OECD nijak neumenšují důležitost rozvoje spolupráce s jinými mezinárodními organizacemi činnými v oblasti informací a informačních technologií a systémů. Významná z tohoto hlediska je např. činnost WTO - Světové obchodní organizace, zabývající se liberalizací obchodu s informačními technologiemi a službami, nebo UNESCO, které vymezilo svoji úlohu při budování informační společnosti především na podporu principu "volného toku informací", vzdělávání v informatice přístupné pro všechny, vnášení morálních hledisek a podobně.

Kromě již zmíněných mezinárodních programů a projektů EU je třeba nepřehlédnout ani potencionální příležitost nabízenou např. pilotními projekty informační společnosti organizovanými zeměmi skupiny G-7(8), jako je Global Inventory Project (Globální inventarizační projekt), a další. Neméně důležitá je aktivní účast našich odborníků v mezinárodních a evropských normalizačních organizacích. V jejich pracovních orgánech se připravují jak koncepce normalizační politiky v příslušných oblastech, tak i konkrétní technická řešení, jejichž výstupem jsou mezinárodní a evropské technické normy v oblasti informačních a komunikačních technologií.

Předpoklady realizace státní informační politiky

II.1. LEGISLATIVA

Hlavním cílem pro realizaci státní informační politiky v oblasti legislativy je dosažení její harmonizace s právem EU a vytvoření legislativních podmínek pro efektivnější a širší uplatňování a využívání moderních informačních a komunikačních technologií.

II.1.1. Vliv informačních technologií

V oblasti legislativy existují určité trendy, které se dají vysledovat při budování právního zabezpečení jako reakce na vytváření informačních systémů a zavádění nových informačních technologií ve vyspělých zemích ve světě

Informační technologie a na jejich bázi vytvářené komunikační prostředí vytváří základ například pro realizaci řady ekonomických i jiných transakcí uskutečňovaných výhradně na elektronické bázi prostřednictvím výměny digitálně kódovaných zpráv. Toto uměle vytvářené prostředí umožňuje pružnější a ekonomicky i operačně výhodnou alternativu k tradičním fyzicky realizovaným transakcím. Prvořadým problémem, který je v této souvislosti nutné vyřešit, je vytvoření odpovídajícího právního prostředí, které na operace prováděné v elektronickém prostředí umožní pohlížet jako na plnoprávné ekvivalenty tradičních instrumentů ekonomických transakcí, zabezpečí vynutitelnost vzniklých právních vztahů a závazků, vyřeší otázky spojené s verifikací identity smluvních stran v právních vztazích nebo finančních transakcích a vytvoří i záruky bezpečnosti při používání softwarových systémů jako základu navazujících ekonomických činností.

Ve shodě se zkušeností z vyspělých zemí lze vysledovat zejména následující trendy, které se uplatní i při řešení právního rámce slučitelného s informační společností v České republice:

- K řešení právních aspektů je třeba přistupovat z hlediska globálních vlivů na úrovni geografické (celosvětově či v rámci velkých uskupení jako Evropská unie) i věcné (vyladění celkového i vzájemného působení jednotlivých právních nástrojů a odvětví v rámci daného státu či mezinárodního seskupení, jedná se tedy o nutnost komplexnosti řešení).
- Podstatnou roli hraje aktivní zapojení státu do mezinárodních legislativních aktivit, účast v nich i v mezinárodních úmluvách z nich vzniklých, aby se právní prostředí v jednotlivých zemích zbytečně nelišilo a nebylo tak překážkou mezinárodnímu obchodu a dalších transakcí prováděných v elektronickém prostředí bez vazby na území jednoho konkrétního státu. To vede k úzké vazbě mezi vnitrostátním a mezinárodním právem a k harmonizaci právních řádů.
- Při řešení právních otázek zabezpečení informačních systémů a použití informačních technologií je vhodné se z hlediska funkčnosti takových norem v maximální míře přizpůsobit převládající praxi a trendům z informačně vyspělých zemí, i kdyby to nebyla řešení, která by přímočaře vyplývala z uplatnění přístupů v tradiční právní praxi u nás.
- Rychlost přijetí nové úpravy a jejího zavedení je předpokladem efektivního fungování IS/IT v praxi. Nevystačí se zde tedy s tradiční metodou tvorby práva až na základě

letitých zkušeností soudců, resp. tvůrců předloh zákonů, ale je nutné přebírat zkušenosti z jiných zemí. To je ostatně dáno tím, že elektronické prostředí, ve kterém tyto normy budou aplikovány, nerespektuje hranice ani národní suverenitu v tradičním smyslu.

- Řešení právních otázek v rámci státní informační politiky považuje vláda za jednu ze stěžejních rozvojových politik státu (jde o dokumenty typu "Green Paper EU" či "White Paper USA"), stejně jako komplexní opatření státu k podpoře rozvoje informační infrastruktury a navazujícím vybavování škol, podporou veřejných služeb a nástrojů řízení (daňových a úvěrových podpor).
- Příprava legislativy ve vazbě na předchozí body bude probíhat především s ohledem na funkční uplatnění, nikoli jen se zřetelem represivním (cílem práva je podpora určitých cílů při použití IS/IT v praxi, nikoliv represe sama), ale bude obsahovat účinné postihy porušení práva a včetně specifických nástrojů vynucení práva v této oblasti.
- Vláda podpoří nebo iniciuje vytvoření a personální i technickou přípravu orgánů zajišťujících aplikaci legislativy (např. orgán ochrany dat, specializované útvary policie a státních zástupců, školení soudců).
- Součástí zavádění nových legislativních norem do praktického života musí být i cílená etická podpora dodržování práva se strany představitelů státu.
- Důkladné informace o nových právních normách i jejich důsledcích z hlediska praktického uplatňování a praktických činností se stanou předmětem systematické informační kampaně směřované směrem k veřejnosti, státním orgánům a školám a budou předmětem publikací v odborných i laicky zaměřených časopisech, konferencích a seminářích.

II.1.2. Harmonizace legislativy s právem EU/ES

Příprava na členství v EU vyžaduje, aby se právní řád ČR a s ním související institucionální praxe v okamžiku vstupu plně nebo téměř plně vyrovnala s tzv. "acquis communautaire", tvořeným primárním a sekundárním právem unie, respektive Evropských společenství (ES), což jsou především zakládající smlouvy s návaznými akty a mezinárodní smlouvy se zeměmi a organizacemi vně unie (primární právo) a v rámci sekundárního práva zejména nařízení, směrnice a rozhodnutí (závazná sekundární legislativa - tzv. "hard-law") a doplňková legislativa a nezávazné akty, např. doporučení a rezoluce (tzv. "soft-law").

Vláda ČR pravidelně čtvrtletně sleduje proces sblížení právních předpisů s právem EU/ES a v této souvislosti přijala řadu usnesení (např. 382/97, 432/97, 709/97) a zejména č. 658/98 o složení a činnosti Výboru vlády pro evropskou integraci. Za proces sblížení legislativy s právem a celým "acquis" odpovídají jednotlivé ústřední orgány státní správy v souladu se svou působností danou zákonem. Vzhledem k meziresortnímu charakteru celé řady aktů EU je důležitá kooperace ústředních orgánů a dosažení shody v oblasti gestorství. Na pracovní úrovni je proces koordinován meziresortním Podvýborem pro aproximaci práva (při MS ČR) Pracovního výboru pro integraci ČR do EU, který je pracovním orgánem výše uvedeného vládního Výboru.

Pravidelná zpráva Evropské komise (EK) o pokroku ČR v procesu přistoupení k EU ze 4. listopadu 1998 konstatuje, že od července 1997 se proces sblížení legislativy celkově zpomalil a v některých oblastech zastavil. V oblasti informatiky v užším smyslu (informace a informační systémy a technologie) je situace relativně bezproblémová, s výjimkou ochrany osobních údajů (viz příloha II., kap. 5.3), v níž legislativa ČR výrazně zaostává, a to i ve srovnání s mnoha zeměmi střední a východní Evropy. Rovněž dosavadní průběh tzv. "screeningu" (označení pro technická jednání mezi ČR a EK s cílem prověřit stupeň zavedení

práva EU/ES do právního řádu ČR a navrhnout další postup) ukazuje, že v dané oblasti je právo EU/ES nepřilíš rozsáhlé a (opět s výjimkou ochrany osobních údajů) soustředěné převážně do nezávazného *acquis* (*soft-law*). Řada závazných rozhodnutí (*decisions*) se týká hlavně programů a projektů, které jsou většinou pro nečlenské země zatím zcela nebo částečně uzavřené.

Relativní nenáročnost *acquis communautaire* v informatice vyplývá ze skutečnosti, že EU přistupuje k otázkám vývoje informační společnosti značně liberálně a ponechává většinu prostoru na národních řešeních, respektive na rozhodování soukromého sektoru, částečně ale také z dosavadní neúspěšnosti některých snah o sjednocení hledisek.

V poslední době se však připravují některé společné akty (např. v oblasti elektronického obchodu) a bude tedy nezbytné, aby ČR přípravu nového *acquis* pozorně sledovala, aby mohla na novou legislativu ve svém právním řádu pružně reagovat. I z tohoto důvodu by bylo žádoucí prosadit v co nejširším měřítku již zmíněnou přímou účast odborníků ze státní správy na zasedání pracovních orgánů EK (viz příloha I., kap. 3.1.).

II.1.3. Legislativní podmínky pro naplnění státní informační politiky

Právní řád České republiky vyžaduje revizi i z hlediska možností legálního využívání nových informačních technologií. Je nutné zajistit, aby nově zpracovávané právní normy i novely stávajících norem obsahovaly řešení slučitelná s běžným používáním nových informačních technologií místo tradičních forem. Pro vytvoření právních podmínek pro naplnění státní informační politiky ČR musí v podstatě proběhnout analýza celého právního řádu České republiky.

Stěžejním je vypracování zákona o státním informačním systému. K tomu se váže legislativní zajištění vedení základních registrů a vybraných ISVS formou zastřešujícího zákona o základních registrech. Je již vypracováno paragrafové znění zákona o ochraně osobních údajů a o působnosti Úřadu pro dohled nad ochranou osobních údajů, který nahradí stávající zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech.

V dalším je možné uvést nutnost vytvoření zákona o digitálním podpisu a dalších legislativních úprav podporujících rozvoj a spolehlivost elektronického obchodu, vypracování nového telekomunikačního zákona, zákona o svobodě informací (poskytování informací ze státní správy), odstranění bariér v současném právním řádu, které brání efektivní výměně dat v rámci státní správy a se zahraničím, zakotvení bezpečnosti informačních systémů a ochrany dat, certifikace a autentizace, novelizace daňové soustavy, změna spisové služby ve všech resortech a další.

Z hlediska funkcí knihoven je třeba zpracovat nový zákon o knihovnách, který by nahradil zastaralý a minulostí silně poznamenaný zákon č. 53/1959 Sb., o jednotné soustavě knihoven a nový autorský zákon. Nová **knihovnická legislativa** by měla řešit zejména postavení a úkoly veřejných knihoven v rámci veřejných informačních služeb, včetně úlohy veřejných knihoven při zprostředkování informací z činnosti orgánů státní správy a samosprávy a také povinnosti orgánů státní správy ve vztahu k formování národního knihovnického systému (ústředních orgánů, krajských orgánů, okresních úřadů). Je třeba zabránit, aby se zejména odborné a vědecké knihovny a informační centra ostatních resortů nedostaly do situace komplikující jejich úlohu v informační infrastruktuře ČR. Problematika knihoven respektive informační zajištění studia na všech typech škol by se měla odpovídajícím způsobem promítnout také do legislativy v oblasti školství a vzdělávání, jakož i norem upravujících infrastrukturu výzkumu a vývoje. Mimořádně složitým a neřešeným úkolem je dlouhodobé archivování a zpřístupnění digitálních dat vznikajících v různých formátech. V této souvislosti by měla být optimalizována **legislativa povinného výtisku** tak, aby se vztahovala také na vybrané typy publikovaných elektronických dokumentů a byla tak zajištěna jejich registrace, trvalé uchování a zpřístupnění.

Autorský zákon, jehož nový text bude obsahovat i ustanovení obsažená ve stávajícím zákonu č. 237/1995 Sb., o hromadné správě autorských práv, je třeba harmonizovat s komunitárním právem EU a mezinárodními úmluvami vztahujícími se na ochranu autorských práv a práv příbuzných k dílům. Z hlediska rozvoje informačních a komunikačních technologií se jedná zejména o sjednocení délky ochranné doby, satelitní vysílání a kabelový přenos, ochranu počítačových programů a databází, pronájem a půjčování autorských děl i plnění výkonů a závazků šířených prostřednictvím globálních informačních sítí. Nová legislativní úprava by měla mj. ošetřit autorskoprávní ochranu digitalizace dokumentů, u nichž dosud neuplynula ochranná lhůta, resp. pořizování digitálních kopií pro osobní potřebu uživatele, což by umožnilo využít v současnosti nejmodernějším formu služeb "document delivery". Zákon by měl rovněž vyvážit práva autorů a uživatelů jejich děl a odstranit nebezpečí omezení přístupu veřejnosti k poznatkům uchovávaným knihovnami a archivy.

Je třeba vytvořit legislativní podmínky, které umožní využívání informačních technologií ke snižování všech forem ekonomické kriminality, včetně daňových a celních úniků a neplacení odvodů sociálního a zdravotního pojištění. Zároveň zjednodušit, zprůhlednit a zefektivnit systémy sociálních podpor, zdravotního pojištění a systému státních dotací přidělovaných různými subjekty veřejné správy.

Pro rychlejší a důslednější uplatňování práva v ČR, a to i při vědomí úkolů vyplývajících z budoucího začlenění do EU, podporovat nezastupitelnou roli informačních systémů v justici zejména v oblasti systémů pro administrativu a pro přístup soudců k informacím pro podporu rozhodování.

Provést analýzu právního řádu ČR z hlediska existence právních podmínek pro naplnění státní informační politiky, vypracovat zákon o státním informačním systému, vypracovat zákon o ochraně osobních údajů a zřídit Úřad pro dohled nad ochranou osobních údajů, legislativně zajistit vedení základních registrů a podmínky sdílení dat a vypracovat či novelizovat další uvedené zákony.

II.2. FINANCOVÁNÍ

Hlavním cílem pro realizaci státní informační politiky v oblasti financování je zajištění efektivního hospodaření s finančními prostředky ze státního rozpočtu vynakládanými na informační a komunikační technologie a optimalizace vztahu státu a komerční sféry v této oblasti.

II.2.1. Efektivní a průhledné vynakládání finančních prostředků

Závěry třetího Fóra EU/CEEC k informační společnosti z října 1997, které se konalo v Bruselu, vyzývají země střední a východní Evropy k řadě návazných činností a opatření, které mají umožnit lepší integraci s činnostmi v EU. Mimo jiné se týkají oblastí stimulace investic do informačních technologií a přijímání příslušných rozpočtových opatření ve vztahu k problémům informační společnosti v každém resortu. Míra, do jaké má stát či dokonce nadstátní útvar zasahovat do vývoje přímo formou financování některých projektů prostřednictvím přerozdělování společenských prostředků je otázkou spíše politickou. V porovnání s jinými oblastmi lidské činnosti však představuje realizace řady rozsáhlých projektů v oblasti informačních a komunikačních technologií značné finanční objemy.

V současné době ne vždy jsou u nás kapitálově dostatečně silné subjekty, které by se jich mohly plně ujmout v rámci svých podnikatelských aktivit. Role státu zde bude tedy

naléhavější a potřebnější než v oblastech, kde jsou jednotlivé projekty snadno dělitelné na menší části. Standardní tržní mechanismy zde navíc fungují v prostředí silně zatíženém síťovými externalitami, takže zde vzniká silná tendence k vytváření monopolního postavení a ekonomickému vytlačování inovujících řešení řešeními, která v dané chvíli mají daný segment trhu obsazen. Na příkladě vyspělých států je vidět, že tato role a zásahy státu v dané oblasti jsou poměrně značné. V každém případě je třeba zajistit, aby vynakládání finančních prostředků bylo efektivní a průhledné. Jednou z možností financování je i využití strukturálních fondů EU.

II.2.2. Pravidla pro financování informačních systémů

Prostředky vynakládané na informační a komunikační technologie pro státní správu a samosprávu dosahují každoročně zhruba 10 miliard Kč. Přitom trend výdajů nevykazuje klesající tendenci a vzhledem k trvalým významným inovacím nabízených produktů nelze při zachování současného přístupu počítat s jejich výraznějším snížením. Je třeba zajistit, aby finanční prostředky státního rozpočtu v oblasti informačních technologií byly vynakládány hospodárně v souladu s pravidly pro financování informačních systémů veřejné správy schválenými v Radě vlády pro státní informační politiku a při financování vybraných řešení využívat, zachovávat a případně vytvářet konkurenční tržní prostředí. Systémovými opatřeními v rámci platné legislativy nepřipustit ve státní správě monopolní postavení subjektů podnikajících v informačních technologiích. Zabránění monopolizaci povede ke snižování finančních nákladů na informační technologie.

Z hlediska nasazovaných systémů a parametrů dosažené interoperability budou preferovány otevřené standardy, které zaručují, že je může využít více producentů programového vybavení k řešením nad nimi postaveným. Zásadně nebudou přijímána řešení, postavená na proprietárních a uzavřených firemních "standardech" a řešeních. Při zvažování přijímání standardu jako závazného pro ISVS bude závazným hlediskem, který podmiňuje přijetí příslušného standardu, posuzování okruhu možných dodavatelů a realizátorů, kteří budou takový standard využívat. Odmítána budou řešení, kde je přístup k technologii uzavřen aplikací autorských práv nebo jiných obdobných omezeních tak, že je výrazně omezen počet konkurujících si dodavatelů. Pro rozhodování o nákupu konkrétních řešení na bázi hardwarového programového vybavení je také vhodné zohlednit rychlé technologické změny, ke kterým v těchto oblastech dochází, a podporovat rozumnou míru variability používaných řešení. Taková variabilita podporuje důsledné využívání standardů interoperability nasazovaných systémů a zvyšuje jejich adaptabilitu novým technologickým řešením, která v budoucnu přijdou.

Omezení se na otevřené standardy, na jejichž bázi působí konkurující si dodavatelé, je podstatné z hlediska udržení budoucích nákladů na údržbu a rozvoj těchto systémů v únosných mezích. Vazba na proprietární řešení a nutnost vzájemné kooperace systémů vyvolává síťové efekty "zamykající" uživatele systému na jedné platformě řešení, která není dána kvalitou, ale pouze předchozími rozhodnutími (path-dependency) a síťovými externalitami, které v takovém případě působí jako negativní faktor. (Síťové efekty a síťové externality jsou jevy spojené s komoditami, jejichž hodnota je dána nikoli jedinečností, ale zapojením do propojeného a vzájemně provázaného systému, ve kterém je užitková hodnota těchto komodit dána právě využitelnými vazbami na další prvky v příslušné síti.) Tyto efekty výrazně omezují nebo vylučují působení standardních tržních mechanismů, které předpokládají spontánní tendenci k nalezení rovnovážné polohy trhu. Síťové efekty způsobují vytváření lokálních optim, která výrazně omezují možnosti hledání ekonomicky optimální konfigurace. Vazba na proprietární technologie v masově rozšířených produktech síťového charakteru (operační systémy, nástroje pro výměnu informací, formáty textových či tabulkových procesorů, síťové protokoly, atd.) vytváří prakticky nepřekonatelné ekonomické

bariéry, které nedovolí daný produkt opustit nebo konkurenčnímu dodavateli vstoupit s alternativou, protože cena vstupu na daný trh je neúměrně vysoká.

Digitální technologie vytvářejí podmínky pro odstraňování tzv. "přirozených monopolů" tím, že lze zaručit sdílení budované fyzické nebo funkční infrastruktury na digitálním základě. Realizační podstata digitálních produktů nedává příčinu k tomu, aby zde vzniklo soupeření o komodity, které nejsou obecně dostupné. Naopak -- uplatňovaná omezení jsou vesměs právní povahy zabránění použití příslušného řešení nebo produktu uplatňováním omezení na bázi autorských práv. Monopoly, které se tímto mohou vytvářet (a prakticky zřejmě vytvářejí), spolu s rychlým cyklem generační obměny konkrétních verzí používaných produktů a praktické neexistence záruk plné funkčnosti dodaného softwarového produktu ve standardním smyslu, obvyklém při uplatňování záruky na funkčnost zakoupeného fyzického produktu, umožňují producentům dosahovat mnohem vyšších zisků a mnohem dominantnějšího postavení. Licenční ujednání k provozování programového vybavení a poskytované záruky na ně jsou z hlediska běžných inženýrských standardů a zvyklostí z jiných oblastí produkce komerčních komodit naprosto nedostatečné. Je úkolem legislativních opatření vytvářet takové podmínky, které negativní dopady těchto trendů minimalizují.

II.2.3. Vztah státu a komerční sféry

Stát podporuje efektivní vynakládání finančních prostředků na oblast informačních a komunikačních technologií a funkci tržních mechanismů výběru optimálních konfigurací trhu na bázi skutečné kvality producentů a jejich produktů pro spotřebitele, nikoli na bázi zdržování informací a blokování mechanismů nepředpojatého výběru.

Je důležité zvýšit transparentnost ekonomického prostředí zpřístupněním údajů o všech podnikatelských subjektech, jejich aktivitách a majetkových vazbách v rozsahu, který je běžný v zemích EU, postupně propojovat informační systémy o ekonomických subjektech s obdobnými systémy v zemích EU a jejich zpřístupnění. Toto zpřístupnění údajů je důležitou veřejnou službou podmiňující prosperitu a dobrou funkci celkového ekonomického prostředí. Zadržování informací podstatných pro fungování trhu nebo vytváření malých bariér pro jejich dostupnost vytváří skrytou jalovou cenu všech ekonomických transakcí a tím snižuje konkurenceschopnost i výkonnost ekonomiky jako celku. Je proto podstatné, aby náklady na provozování takové veřejné služby byly kryty v maximální míře z veřejných prostředků. To znamená, že přístup k datům, která stát nebo veřejné instituce shromažďují, by měl být zprostředkován bez dodatečného zpoplatnění přístupu a měl by být povinně zakalkulován jako součást nákladů souvisejících se shromažďováním těchto dat a jejich držením příslušnými institucemi.

Stát bude podporovat ekonomicky efektivní podnikatelské aktivity, směřující k zavádění výroby technických prostředků nebo komponentů výpočetní a komunikační techniky jako perspektivního odvětví v rámci restrukturalizace průmyslové výroby. Je ve veřejném zájmu odstraňovat třecí plochy, které jsou důsledkem síťových externalit. Podpora inovačních produktů a služeb založených na ICT, která směřuje na zmenšení bariér vstupu na trh u zaváděných produktů, výrazně přispívá k funkci tržních mechanismů ve standardním smyslu.

Uplatňovat pravidla pro financování informačních systémů veřejné správy, podporovat efektivní vynakládání finančních prostředků na oblast informačních a komunikačních technologií a zvýšit transparentnost ekonomického prostředí.

II.3. STANDARDIZACE A NORMY

Základním cílem pro realizaci státní informační politiky v oblasti standardizací a norem je

zajistit snadnější a kvalitnější komunikaci mezi jednotlivými informačními systémy veřejné správy a přizpůsobit systém technických předpisů a norem stavu v EU.

II. 3.1. Zavedení závazné standardizace ISVS

Integrace ISVS, komunikace mezi jednotlivými informačními systémy, zejména pak předávání a sdílení dat, je podmíněna dodržováním organizačních a technických pravidel, tj. standardů SIS. Standardy jsou dosud závazné jako opatření statutárních orgánů, tj. orgánů státní správy a samosprávy. Do poloviny roku 1995 byly vyhlášovány usnesením vlády, s deklarovanou povinností ministrů zajistit dodržování standardů ve své působnosti. Současně platné standardy se ve svých ustanoveních od takto vyhlášených standardů významně neliší. To znamená, že všechny provozované informační systémy veřejné správy by měly být v zásadní shodě s platnými standardy SIS.

Po přenesení kompetence k vyhlášení standardů na Úřad pro státní informační systém se procedura vyhlášení standardů postupně zpřesnila. Nově vyhlášené standardy se většinou projednávají v ad hoc skupinách, složených ze zástupců vybraných orgánů veřejné správy, na příslušných komisích ČSNI (datové prvky) a jsou připomínkovány v oficiálním meziresortním připomínkovém řízení. Standardy vždy plně respektují ustanovení českých i mezinárodních norem a jsou harmonizovány s předpisy a legislativou Evropské unie. Proto požadavek na plnou závaznost standardů na úrovni rozhraní jednotlivých informačních systémů není v základním rozporu s dosavadní praxí ale je, na druhé straně, zásadní podmínkou slučitelnosti jednotlivých systémů začleněných do ISVS a koncepčnosti celkového řešení informatizace veřejné správy.

Zavedení povinné závaznosti standardů pro gestory informačních systémů by bylo neúčinné bez kontroly. Všechny informační systémy, které se budou do ISVS integrovat, je nutné testovat na shodu se standardy SIS. Tento požadavek je ve shodě s Rozhodnutím Rady 87/95/EEC z 22. prosince 1986, o normalizaci v oblasti informačních technologií a telekomunikací, které testování shody s relevantními technickými normami u zakázek z oblasti IT nad 100 000 ECU vyžaduje.

II.3.2. Zavádění atestací

Atestace je posouzení výrobku nebo služby neustrannou organizací, která je touto činností pověřena (autorizována). Oprávnění vést atestační řízení mají v ČR pouze střediska, která jsou akreditována Českým institutem pro akreditaci (ČIA). Vzhledem k omezení platnosti navrhovaného systému atestací pouze na veřejnou správu bude jednotlivá střediska autorizovat Úřad pro státní informační systém, který bude také činnost těchto středisek řídit. Jde zejména o stanovení závazného atestačního řádu a schválení atestačních metodik.

Atest bude potvrzovat deklarovanou jakost produktů (hardware a software), služeb (např. školení) a jejich shodu se standardy SIS a technickými normami. Atestace vytvoří rovnocenné podmínky a možnosti pro všechny subjekty spolupracující s veřejnou správou, zaručí, že nabízené technické parametry odpovídají skutečnosti a usnadní rozhodování při výběru produktů a služeb.

II.3.3. Implementace Geografického informačního systému

Prudký rozvoj informačních technologií geografických informačních systémů přinesl v devadesátých letech i nebývalé možnosti práce s daty a informacemi, které jsou vztaženy k prostoru a území – s tzv. geodaty a geoinformacemi. Spolu s rozvojem možností taková data získávat a pořizovat (nové možnosti digitalizace, automatizovaných postupů geodetických měření a kartografických zpracování, fotogrammetrie, dálkového průzkumu Země apod.)

nastal rychlý rozvoj informačních systémů, které s těmito daty pracují a umožňují jejich využívání.

Geografický informační systém (GIS) lze definovat jako organizovaný, počítačově založený systém hardwaru, softwaru a geografických informací vyvinutý ke vstupu, správě, analytickému zpracování a prezentaci prostorových dat s důrazem na jejich prostorovou analýzu. Jsou to vždy systémy, které ze vstupních dat tvoří data nová, data nové kvality.

Geoinformace a geoinformační systémy jsou dnes široce využívány v mnoha oblastech života společnosti. Jejich rozvoj a využívání v oblasti veřejné správy bude podrobněji rozpracováno v koncepci budování ISVS. V rámci obecné informatizace mají vzhledem ke svému významu a četnosti využívání mimořádně významné postavení. Za příklad mohou např. sloužit oblasti ochrany životního prostředí, regionálního a územního rozvoje nebo rozvoje podnikání. Rozvoj GIS je podmíněn i vytvořením podmínek pro volný přístup ke geodatům a geoinformacím, zajištěním informovanosti o zdrojích zejména zprovozňováním metainformačních systémů o geodatech a geoinformacích), apod.

Rozmach technologií GIS umožněný prudkým vývojem výpočetní techniky přináší na jedné straně nové a nové aplikace, ale na druhé straně nežádoucí nekompatibility. Standardizace v této oblasti je zcela nevyhnutelná. Úřad pro státní informační systém, jako vyhlášovatel standardů ve spolupráci s odpovědnými resorty, tj. zejména s Ministerstvem pro místní rozvoj, Českým úřadem zeměměřickým a katastrálním, Ministerstvem vnitra, Ministerstvem financí, Ministerstvem práce a sociálních věcí, Ministerstvem obrany aj., účelovými organizacemi jako je Česká asociace pro geoinformace a např. Nemofórum musí zajistit jednotný a řízený rozvoj GIS. Cílem je sjednocení terminologie a standardizace všech klíčových okruhů s plným respektováním platných a připravovaných technických norem.

Česká asociace pro geoinformace v návaznosti na všeobecné trendy a programy informatizace připraví na podporu dalšího rozvoje GIS kromě konkrétních akcí a projektů též. zpracování tzv. Národní prostorové informační infrastruktury, v jejímž rámci by jednotliví partneři realizovali konkrétní akce a úkoly na podporu rozvoje využívání geoinformací, tvorby geoinformačních systémů a využívání informačních technologií GIS.

II.3.4. Přizpůsobit systém technických předpisů a norem stavu v EU

S provozem a rozvojem ISVS souvisí některé předpisy EU, které stanovují podmínky výstavby a provozu informačních systémů, předpisy na práci s datovými soubory a ochranu osobních dat. Stanovení gescí za jednotlivé předpisy a zavádění těchto předpisů do praxe je hlavní priorita v harmonizaci s legislativou EU.

V roce 1997 se Český normalizační institut stal členem CEN. Členství v těchto organizacích vyžaduje respektovat pravidla, zejména se aktivně podílet na tvorbě norem. Pro oblast danou ISVS jsou významné výbory ISSS (Information Society Standardization System) a EBES (European Board for EDI Standardization). EBES navazuje svojí činností na orgány EHK OSN-CEFACT (mezinárodní organizace pro EDIFACT) a měl by plnit úlohu jako "Entry point" Evropy do této organizace. V oblasti informačních technologií přebírá CEN/CENELEC v podstatě normy ISO a IEC, připravované převážně v společném výboru ISO/IEC JTC 1.

Je nutné se v účelném rozsahu účastnit práce i v těchto komisích na vytváření norem, které v podstatě tvoří základ elektronické výměny dat (EDI) a problematiky informatiky. Normy ISO, IEC a CEN/CENELEC je třeba urychleně přebírat jako české normy. U dodavatelů hardwarových a softwarových komponent je třeba důsledně vymáhat dodržování přijatých závazných norem. Multilicenční smlouvy s dominantními dodavateli by neměly slevovat ani z požadavku dodržení závazné ISO normy kódování češtiny v produktech takových firem, které jsou v prostředí ISVS používány. Souhlas s vybranými českými nebo

mezinárodními normami by měl být neopomenutelným požadavkem při vypisování výběrových řízení na produkty a služby dodávané do ISVS.

Za tvorbu a vydávání českých technických norem je odpovědný Český normalizační institut, který spolupracuje jak se státní správou, tak i podnikatelskou sférou. Vzhledem k významu norem pro informační technologie, k jejich charakteru a vlivu na vytváření a funkci informačních systémů a pro jejich nezastupitelnost z hlediska mezinárodní výměny informací, je nutné zvážit způsob, jak tyto aktivity v České republice podpořit. Jedním ze způsobů, který se uplatňuje např. ve Francii a Německu, je smlouva mezi normalizační organizací a státem o zabezpečení normalizačního procesu v oblastech, které jsou pro stát důležité, např. normalizační proces podporující rozvoj informačních technologií. Samozřejmostí by měla být i přímá účast specialistů z orgánů veřejné správy v technicko-normalizačních komisích, které jako poradní orgány ČSNI projednávají jednotlivé odborné otázky spojené s přípravou norem na národní i mezinárodní úrovni.

Připravit standardy SIS, které budou stanovovat podmínky pro životní cyklus informačních systémů a popis rozhraní jednotlivých provozovaných informačních systémů. Připravit standardy SIS pro oblast GIS se zaměřením na terminologii, výměnné formáty a potřeby územního plánování. Zahájit činnost nezávislých atestačních středisek pro stanovování shody se standardy SIS, zákonnými a technickými normami a atestaci jakosti produktů a služeb.

II.4. KOMUNIKACE

Hlavním cílem pro realizaci státní informační politiky v oblasti komunikací je uspokojování potřeb české ekonomiky, požadavků fyzických a právnických osob a zájmů státu na zajištění kvalitních, spolehlivých a široce dostupných telekomunikačních služeb a vytvoření obecně dostupné komunikační infrastruktury za optimálních podmínek v rozsahu odpovídajícím vyspělým státům EU a světa pro zapojení České republiky do globální informační společnosti 21. století.

II.4.1. Rozvoj komunikačních technologií

Studie mezinárodních organizací prokazují úzkou souvislost mezi kvalitou a dostupností telekomunikací na jedné straně a ekonomickým růstem zemí na straně druhé. Celosvětová koncepce globální informační infrastruktury - GII (resp. globální informační společnosti) směřuje k masovému nasazení vysokorychlostních sítí a vývoji řady služeb a aplikací v digitální formě v takových globálně integrovaných sítích. Jedná se jak o tradiční hlasové služby či přenos dat, tak o komplexní multimediální služby určené pro obchod, veřejnou správu a obyvatelstvo i pro sociální účely. Fyzická infrastruktura GII není omezena pouze na jednu technologii. Podstatou fungování GII na bázi digitálních technologií je propojení a spolupráce řady konkurenčních a doplňkových infrastruktur, aplikací a služeb u kterých společný digitální základ umožňuje konvergenci takových aplikací a kombinace do produktů a služeb, které by bez této jednotící podstaty nebyly možné. Komunikace a počítačové technologie tvoří základnu GII, ale hardware, software, multimediální princip, obsah a informace mají rovněž klíčovou úlohu. Hnací síla hospodářského růstu a rozvoje v takovéto "sít'ové" ekonomice je přirozeně postavena na zpracování informací.

Rozvoj informační ekonomiky je závislý na transparentním fungování sítí, které zajišťují dostupnost potřebných informací. To vyžaduje:

- dosažitelnost technickou i cenovou a rozšiřování vysokorychlostních interaktivních infrastruktur;

- nediskriminační přístup a používání infrastruktur pro obě strany - zákazníka i poskytovatele služby;
- propojení a spolupráci infrastruktur a služeb;
- vznik a vývoj on-line služeb, obzvláště počítačových aplikací, napříč všemi oblastmi včetně multimediálních služeb;
- bezpečnostní prostředky, které zabezpečí všeobecné služby, zajistí soukromí, důvěrnost informací, bezpečnost plateb informací a ochranu duševního vlastnictví.

Síťově dostupné informace neznamenají pouze rozvoj hospodářství, ale i dalších oblastí, jako je zdravotnictví, vzdělávání, umění, zajištění obecné informovanosti i zábava. Náhrada fyzických statků symbolickými informacemi znamená také lepší využívání fyzicky omezených zdrojů a přispívá k udržení ekonomického růstu s minimalizací ekologických dopadů činností, které nejsou primárně závislé na přírodních zdrojích.

II.4.2. Národní telekomunikační politika

Jednou ze základních podmínek pro trvalý celospolečenský a ekonomický růst ČR je dynamický rozvoj telekomunikací. V podmínkách České republiky by hlavními strategickými směry reformem v telekomunikačním sektoru měly být

- demonopolizace telekomunikačních služeb v plném spektru jejich technických možností a variant,
- komercializace, představující zavedení tržních mechanismů do řízení telekomunikačních společností,
- privatizace, představující zvýšení účasti soukromého sektoru na vlastnictví a řízení telekomunikačních společností,
- liberalizace, usnadňující přístup na trh soukromým telekomunikačním společnostem,
- konkurence umožňující vytvoření konkurenčního prostředí, zlepšení kvality a dostupnosti služeb, rozšíření počtu nových služeb a snížení cen,
- deregulace, umožňující překonávat hranice služeb tradičně vymezených oddělenými licencemi, avšak v digitálním prostředí schopných vytvářet nové druhy kombinací nebo návazností.

Digitální technologie umožňují sdílení fyzické infrastruktury a překonání koncepce přirozeného monopolu v oblasti telekomunikační infrastruktury. Odstranění monopolu, včetně monopolů ohraničených na poskytování koncového připojení základní hlasové telefonie, nebude mít za důsledek duplicitní budování fyzické infrastruktury pro fyzické připojování koncových uživatelů, ale nové podmínky musí vytvořit rámec pro to, aby vlastník fyzické infrastruktury byl povinen za přiměřenou cenu dozorovanou nezávislým regulátorem telekomunikací poskytnout potřebnou fyzickou kapacitu i konkurenci.

Vzhledem k procesům konvergence technologií na poli digitálně realizovaných komunikací i vysílání budou zákonné úpravy směřovat k minimalizaci samostatně licencovaných oprávnění provozovat telekomunikační služby a příbuzné služby na poli elektronických hromadných sdělovacích prostředků. Přejít na digitální televizní a rozhlasové vysílání podstatně zvýší dostupnou kapacitu pro provozovatele televizního a rozhlasového celoplošného vysílání, povede ke zvýšení možnosti volby ze strany příjemce vysílání a dojde k podstatnému zmenšení možnosti manipulace divákem/posluchačem ze strany malého množství komerčně motivovaných provozovatelů vysílacích služeb. Zmenšení počtu samostatně licencovaných služeb vytvoří prostor pro vznik po technologické stránce kvalitativně odlišných a nových aplikací, které dnes není možno realizovat, protože se jedná o samostatně a odděleně vedené koncese.

Jedním z důsledků demonopolizace telekomunikací je ztráta skrytých subvencí, které si monopolní provozovatel může vytvářet uvnitř své cenové struktury tak, že některé druhy služeb či produktů částečně financuje ze zisku z výnosnějších činností. Tímto způsobem bývá

v monopolním prostředí řešeno připojování nových zákazníků v oblastech, kde je fyzickou infrastrukturu teprve potřeba dotvářet. V demonopolizovaném prostředí se takové mechanismy uplatňují podstatně obtížněji. Dostatečná úroveň penetrace základních telekomunikačních služeb (v současné době alespoň hlasového telefonního připojení, ale výhledově i koncové připojení na infrastrukturu Internetu) je základní podmínkou rozvoje informační společnosti a zabránění tomu, aby vznikaly skupiny obyvatel, které od této infrastruktury budou izolovány. Úkolem veřejné politiky je proto formulovat i doktrínu obecně dostupných základních telekomunikačních služeb, u kterých bude možné telekomunikačním operátorům poskytnout dotace na expanzi fyzické infrastruktury tam, kde to z pouhého výnosu takových činností prakticky nelze financovat.

V obdobné kategorii je poskytování infrastruktury pro napojení vzdělávacích institucí, knihoven a nemocnic na informační infrastrukturu Internetu v České republice. V demonopolizovaném prostředí lze počítat s poklesem ceny připojení, u uvedených kategorií institucí je však vhodné uplatnit ještě agresivnější politiku, která bude stlačovat ceny jejich připojení. U vzdělávacích institucí se jedná o nutnost toho, aby praxe užívání moderní informační infrastruktury pronikla jako integrální součást vzdělání i pracovních návyků mladé generace, u nemocnic bude napojení na dostatečně kapacitní datové spoje podmínkou sdíleného využívání drahých diagnostických přístrojů, které dnes v převážné většině fungují na digitálním základě.

Základní podmínkou je stanovit legislativní rámec vydáním nového telekomunikačního zákona a příslušných následných podzákonných norem. Účinnost nového zákona o telekomunikacích je nezbytná tak, aby reformy v telekomunikačním sektoru mohly být dokončeny jeho úplnou liberalizací od 1.1.2001.

Hlavní výše uvedené dlouhodobé cíle telekomunikační politiky ČR zohlednit v dokumentu Národní telekomunikační politika. Úkolem dokumentu Národní telekomunikační politika je rovněž vytvořit rovné a transparentní podmínky pro investory a operátory tak, aby byly uživatelům poskytovány dostupné a kvalitní telekomunikační služby. Platnost takového dokumentu může být v zásadě pro střednědobý horizont vzhledem k bouřlivému rozvoji používaných technologií a vývoji telekomunikací ve světovém měřítku. Trvalým cílem legislativních opatření v této oblasti je snižovat míru regulace a umožňovat vznik, přejímání a rychlé nasazování nových aplikací v této oblasti. Regulace na tomto poli snižuje schopnost pružné reakce na technologické změny a působí jako brzdý faktor.

II.4.3. Internet a obecně dostupná komunikační infrastruktura

Internet poskytuje unifikovanou globální informační infrastrukturu schopnou na společném základě sloužit pro celou řadu služeb založených na komunikaci - ať již typu interaktivních komunikačních služeb, dostupu k informačním bázím nebo službám typu vysílání aktuálních informací blokově nebo (semi)kontinuálně.

Rychlému šíření Internetu napomáhá řada faktorů, pro které se stal zcela dominantním typem síťového propojení a prakticky vytlačil jakékoli jiné alternativy budování velkých počítačových sítí. Do začátku 90. let jeho rozvoj probíhal prakticky pouze v akademickém prostředí a byl v podstatě ignorován firmami zaměřujícími se na komerční užití informačních technologií a výpočetní techniky. Skeptické názory na životaschopnost technologie založené na neformálně přijímaných otevřených standardech jejichž fungování bylo založeno na spontánní akceptanci, nikoli formálním vynucení standardizačních institucí nebo silných skupin výrobců, se ukázaly jako neopodstatněné. V průběhu 90. let došlo k prudkému nárůstu počtu připojovaných počítačů nasazovaných v komerční, privátní nebo veřejné sféře a z praktického hlediska to byly zejména rysy decentralizované sítě, které tento bouřlivý rozvoj po praktické stránce umožnily.

Současný Internet se vyznačuje řadou význačných rysů, které výrazně ulehčují jeho používání:

- Programové vybavení používané na Internetu funguje jako unifikační prvek. Protokoly sítě WWW a uživatelské rozhraní vytvářené používanými prohlížeči na ní podstatně ulehčují jeho použití nejširším skupinám uživatelů.
- Technologie Internetu je v podobě tzv. intranetů či extranetů používána i vnitroorganizačně či meziorganizačně a toto nasazení výrazně snižuje náklady na zavádění síťových aplikací.
- Dostupnost zabezpečených protokolů a šifrování přispívá na Internetu k rozvoji elektronického obchodu a vývoje elektronických platebních systémů.
- Zabezpečené protokoly, použití firewallů a technologie vytváření privátních virtuálních sítí umožňují používat obecně přístupnou infrastrukturu Internetu pro funkční realizaci propojení s prakticky absolutní garancí utajení dat a obsahu informačních transakcí bez toho, aby pro takové citlivé aplikace bylo nutné budovat oddělenou fyzickou infrastrukturu.
- Vytváří se komerční báze fungování Internetu a služby, které umožňují jeho spravování i další rozvoj, a dochází ke spontánnímu vývoji a nabídce nových druhů aplikací i služeb.

V liberalizovaném prostředí přestávají telefonní společnosti vidět v Internetu pouze konkurenci a řada z nich začíná kooperovat, což přináší podstatné zlevnění služeb koncovému uživateli. Provoz na Internetu roste tak, že je reálné, že jeho objem během zhruba pěti let přesáhne objem hlasových telefonních hovorů. Integrace hlasových a datových služeb tak přináší nové možnosti růstu a nové příležitosti budování nastavbových služeb s přidanou hodnotou.

V České republice je dosud situace díky monopolnímu postavení SPT TELECOM a.s., zcela opačná. Cena pronájmu linek je neúměrně vyšší než ve státech EU i dalších zemích a představuje i vážnou bariéru dynamičtějšího růstu připojování soukromých uživatelů na Internet. Projekty vysokorychlostních sítí realizované tak, aby byla splněna omezení EU na maximální cenu vysokorychlostních spojů ve srovnání s cenou pronájmu základních pásem, se ukázaly SPT Telecom vůbec nerealizovatelné.

Z hlediska dalších perspektiv rozvoje domácího připojování na Internet pro zvýšení jeho dynamiky je zejména třeba:

- vytvořením konkurenčního prostředí snížit cenu v základních komunikacích a zprostředkovaně i cenu připojení na Internet,
- zajistit vyšší dostupnost Internetu ve vzdělávání, včetně možného připojování škol k Internetu za výhodnější cenu,
- podpořit výraznější využití Internetu ve veřejné správě jak pro realizaci komunikace uvnitř veřejné správy, tak zejména pro poskytování informací o činnosti veřejné správy směrem k občanům a organizacím,
- podpořit zvyšování kvality a výběru alternativ realizace koncového připojení, včetně domácností, které bude určovat míru zapojení řadových občanů do aktivit informační společnosti,
- řešit další formy snadnějšího přístupu občanů k Internetu, např. prostřednictvím veřejných knihoven.

Celkově se celosvětově projevuje tendence k ustanovení Internetu jako celosvětově přístupné a cenově se stále zlevňující infrastruktury, která je přístupná v každém místě, kde je požadován přístup k informacím nebo službám na něm dostupným, a to obdobně jako je tomu s infrastrukturou energetickou. Vytváří se tím podmínky pro mobilní zapojení do informační infrastruktury a podmínky pro práci na dálku kombinovanou s vysokým stupněm

mobility. Tyto možnosti zlepšují pružnost reakce na změněné podmínky a lepší konkurenční postavení na globálních trzích u subjektů, které je dokáží využívat.

II.4.4. Komunikační infrastruktura veřejné správy

Informační síť a zejména Internet jsou technickým prostředkem umožňujícím realizovat probíhající reformu veřejné správy na kvalitativně vyšší úrovni. Informační síť pomohou přenést na nižší články maximum výkonů, práv a odpovědností pro usnadnění běžného styku občana a dalších subjektů s orgány veřejné správy. Umožní zjednodušit organizaci veřejné správy, usnadní všechny kontrolní mechanismy, zvýší pružnost řízení a plnění přijatých opatření a zvýší objektivitu rozhodování a minimalizaci subjektivních chyb pracovníků veřejné správy na všech úrovních.

V současnosti se informační síť ve veřejné správě rozvíjejí přirozeně podle potřeb a možností jednotlivých orgánů veřejné správy, bez celkové koordinace, v konkrétních případech na úrovni dvou či vícestranných dohod. Stejným způsobem se postupně vzájemně zpřístupňují i data. Vznikla tak již celá řada funkčních řešení, zejména resortních, jejichž optimální využívání musí být i nadále zajištěno. Celý proces je však přirozeně pomalý a stav informačních sítí veřejné správy se stal brzdou rozvoje společnosti.

Vytváření komunikační infrastruktury veřejné správy musí být součástí rozvoje služeb pro jednotné komunikační a aplikační prostředí ISVS, přičemž podrobnosti konkrétního způsobu realizace musí být jednotlivým ISVS skryty a požadované funkce poskytovány jako vrstvy společných služeb ISVS. Při vytváření této komunikační infrastruktury veřejné správy musí být komplexně řešeny technické, síťové, aplikační, bezpečnostní a organizační problémy související s komunikací vůči všem subjektům, a to jak pro vlastní orgány veřejné správy, tak pro externí subjekty. Řešení musí být dostatečně "otevřené", nesmí být vázáno na nějakou vlastní technologii určité firmy nebo speciální hardwarovou či softwarovou platformu. Musí být dostatečně univerzální, aby kromě datové komunikace umožnilo v určité míře přenášet hlasové a vizuální informace a musí umožnit spolupráci s informačními technologiemi používanými v jednotlivých resortech a u dalších subjektů. Důležitým aspektem je tedy relativní otevřenost vůči dalšímu rozvoji a novým požadavkům. Podmínky a postup vytváření komunikační infrastruktury veřejné správy jsou podrobněji rozpracovány v koncepci budování ISVS.

Komunikační rozhraní a otevřené protokoly na Internetu se musí stát páteří funkce informačních systémů pro veřejnou správu. Přenesení určujících funkčních charakteristik těchto systémů na síť a síťové aplikace, nikoli na centralizované výpočetní systémy nebo na aplikační software soustředěný v koncové stanici uživatele, představují v podobě architektury klient-server převažující trend v konstrukci soudobých informačních systémů. Určení datových rozhraní je do značné míry nezávislé na konkrétní architektuře a organizační struktuře institucí, jejichž funkci síťové aplikace usnadňují a podporují. Dekompozice řešení na jednotlivé vrstvy komunikačního modelu podle provozních a bezpečnostních požadavků jednotlivých ISVS umožní minimalizaci celkových nákladů na řešení při zachování provozních, administrativních i bezpečnostních specifík jednotlivých ISVS. Organizační změna je na konkrétní topologii sítě poměrně rutinně mapovatelná standardními prostředky organizace sítí. Pokud jsou tedy ISVS navrženy důsledně jako síťové aplikace, nikoli centralizované databáze ve stylu někdejších centrálních výpočetních středisek a velkých sálových počítačů v nich, je tak možné s jejich vývojem, nasazením i praktickým užitím postupovat paralelně s prováděním reformy veřejné správy. Konkrétní důsledky organizačních reforem se tak projeví ve změnách síťových konfigurací, ale jejich funkce může být do značné míry transparentní a těmito změnami podstatně neohrožená tím více, v čím větší míře jsou vybudovány jako síťové služby a nikoli jako centralizované výpočetní či datové kapacity.

Zpracovat a realizovat záměry Národní telekomunikační politiky České republiky. Zajistit vytváření obecně dostupné komunikační infrastruktury a vytvářet podmínky pro snadnější a nediskriminující přístup k Internetu. Zajišťovat komunikační infrastrukturu orgánů státní správy a samosprávy.

II.5. BEZPEČNOST INFORMAČNÍCH SYSTÉMŮ A OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Hlavním cílem pro realizaci státní informační politiky v oblasti bezpečnosti informačních systémů a ochrany osobních údajů je vytvořit ve veřejnosti povědomí o nutnosti chránit informace, zvýšit spolehlivost a zajistit bezpečnost a ochranu zpracovávaných dat pro zvýšení důvěry občanů ve státní správu a samosprávu.

II.5.1. Vytváření povědomí o nutnosti chránit informace

Vytvářením povědomí se rozumí zejména propagace a objasňování hodnoty informací pro jejího nositele či vlastníka tak, aby porozuměli, proč je nutná jejich ochrana. Povědomí o nutnosti ochrany informací je v ČR na velmi nízké úrovni. Důsledkem toho je skutečnost, že značná část informací nijak chráněná není, či je chráněna zcela nedostatečně. Řada informací je zjišťována v rozporu se zákonem a rovněž tak využívána. Následkem jsou úniky informací a jejich zneužívání. Vzhledem k tomu, že není všeobecně známo, které informace požívají jaké ochrany, je pod záminkou ochrany informací bráněno občanům v přístupu k informacím, ke kterým by přístup mít měli, či se naopak občané dožadují informací, které veřejná správa z bezpečnostních či jiných obdobných důvodů vydat nesmí.

K vytváření povědomí o nutnosti ochrany informací je možné využít především propagace, která musí být vedena nejen ve veřejných sdělovacích prostředcích a na Internetu, ale i v denním styku pracovníků státní správy s občany. V tomto směru by měla státní správa, resp. resorty, kterým řešení této problematiky náleží, vytvářet podmínky pro efektivní práci pracovníků (novinářů, redaktorů) veřejných sdělovacích prostředků. Tito pracovníci budou mít možnost seznámit se s danou problematikou na tiskových konferencích, prezentacích, seminářích a jiných obdobných akcích. Budou mít k dispozici relevantní materiály zpracované státní správou.

Vybrané materiály budou jednotlivými články státní správy zveřejňovány na Internetu, kde bude umožněno občanům vznášet dotazy a připomínky. Významnou roli při propagaci zastanou pracovníci státní správy, kteří přicházejí do přímého, příp. zprostředkovaného styku s veřejností. Jejich úkolem bude průběžně a vhodnou formou občany seznamovat s právní úpravou ochrany informací, jejich právy a nutnými omezeními jejich práv.

Rovněž povědomí o nutnosti ochrany autorských práv obecně a k počítačovým programům zvláště je na nízké úrovni. Licenční podmínky poskytovatelů softwaru nebývají dodržovány, mnoho programů je používáno bez náležitého oprávnění. Programy bývají v rámci sítí často neomezeně kopírovány a řadový uživatel softwaru někdy ani neví, zda program používá legálně či nikoliv.

II.5.2. Informační bezpečnostní politika

Informační bezpečnostní politika představuje komplexní systémové řešení bezpečnosti informačních systémů a informačních a bezpečnostních technologií. Jejím cílem je stanovení oblastí, předpokladů a základních organizačních a normativních opatření pro dosažení všech požadovaných parametrů bezpečnosti informací při zajišťování informačních potřeb veřejné

správy. Definuje veškerá možná ohrožení bezpečnosti a integrity dat. Proti těmto ohrožením pak navrhuje opatření, která zajistí dostatečnou ochranu.

Základními atributy chápání bezpečnosti jsou důvěrnost (prevence proti neautorizovanému odhalení informace), integrita (prevence proti neautorizované modifikaci informace) a dostupnost (prevence proti neautorizovanému odmítnutí informace nebo zdrojů). Rizika bezpečnosti spočívají zejména v naprosté ztrátě informace, v dočasné nedostupnosti informace nebo zdroje, v modifikaci informace, ve vyzrazení informace. Původcem ohrožení mohou být obecné fyzikální vlivy, technické závady, chyby člověka, úmyslný zásah člověka.

Státní správa disponuje množstvím údajů v mnoha informačních systémech. Tyto údaje jsou kvalifikovány různým stupněm utajení s různými požadavky na jejich bezpečnost, často však základní podmínky bezpečnosti a ochrany dat ani nespĺňují. Tento stav je třeba komplexně zmapovat, stanovit metodiku rozumné ochrany dat podle jejich významu, důležitosti a způsobu využívání. Zpracovat v návaznosti na koncepci budování informačních systémů veřejné správy návrh bezpečnostní politiky veřejné správy České republiky (informačních systémů nepracujících s utajovanými skutečnostmi).

Součástí realizace informační bezpečnostní politiky bude vypracování bezpečnostních projektů, které budou obsahovat souhrny bezpečnostních opatření ve vymezených informačních systémech. Při uskutečňování těchto projektů se bude zajišťovat i příprava pracovníků v oblasti bezpečnosti informací.

K zajištění jednotnosti realizace bezpečnostní politiky (na základě existujících norem ČSN, ISO, ISO/IEC a CEN v oblasti bezpečnosti IS, případně dokumentů komisí OSN a EU, které se touto problematikou zabývají a které definují současně poznanou a možnou míru ochrany dat) bude zpracován Bezpečnostní standard ISVS a vydán jako závazný předpis. V návaznosti na to budou vypracovány další standardy upravující použití bezpečnostních metod a bude vydán i český překlad Common Criteria for Information Technology Security Evaluation (Všeobecné podmínky pro hodnocení bezpečnosti informačních technologií). Úřad pro státní informační systém bude iniciovat a koordinovat veřejnou odbornou diskusi ke zpracování bezpečnostního standardu ISVS.

Významné je zajištění podpory rozvoje využívání moderních bezpečnostních technologií. Informační systémy státní správy obsahují množství údajů, pro jejichž zabezpečení budou podporovány, zaváděny a využívány moderní bezpečnostní technologie, jako jsou kryptografie, digitální podpis, čipové identifikační karty, bezpečnost při vstupu osob do chráněných objektů, systém přístupových práv apod. Stanovit způsob komunikace mezi různými subjekty (na zvláštních vyčleněných linkách nebo jako součást otevřeného komunikačního systému) v závislosti na postavení subjektu, druhu přenášených zpráv apod. S výjimkou velmi speciálních aplikací je v rámci uplatnitelných standardů možné využívat otevřeně přístupného komunikačního prostředí poskytovaného Internetem tak, že je komunikace zabezpečená šifrováním s dostatečnou délkou klíče nebo vytvářením virtuálních spojení, provoz na kterých rovněž probíhá zabezpečený šifrováním. Z hlediska praktické napadnutelnosti jsou takto prováděná šifrovaná spojení i na bázi veřejně přístupné komunikační infrastruktury stejně bezpečné jako fyzicky vyčleněné speciální spoje. Hlavním problémem z hlediska zabezpečení přístupu zůstávají koncové stanice a jejich zabezpečení před neautorizovaným přístupem. Operační systémy a programové vybavení, které se používají na počítačích, ze kterých lze pracovat s důvěrnými nebo tajnými údaji, musí umožňovat dostatečné systémové zabezpečení proti neautorizovanému použití. Na technická opatření musí navazovat opatření organizační, stanovení jejich závaznosti pro veškeré pracovníky i praktická vynutitelnost jejich dodržování.

Vláda bude iniciovat a podporovat vytvoření certifikačních a autentizačních autorit. Certifikace a autentizace patří mezi nástroje používané v těsné vazbě na kryptografické metody, které slouží ke zvýšení spolehlivosti a průkaznosti prováděných transakcí. S ohledem

na klíčovou roli kryptografie při vytváření důvěryhodného prostředí pro ekonomické transakce nebude vláda bezdůvodně iniciovat kroky, které by vedly k omezení možností použití obecně dostupných kryptografických nástrojů a programového vybavení, jež se k jejich aplikaci používá. S ohledem na mezinárodní rozvoj certifikačních a autentizačních služeb je třeba vytvořit legislativní rámec pro fungování odpovídajících certifikačních a autentizačních autorit a jejich vznik iniciovat. Přitom je možné využít i zkušeností několika certifikačních autorit, působících v ČR na komerční bázi a řešit jejich vztah a využití veřejnou správou.

II.5.3. Ochrana osobních údajů

Nové informační a komunikační technologie, umožňující efektivní uchovávání a vyhledávání údajů, zároveň přinášejí potenciální nebezpečí jejich zneužívání, dříve v takové míře neznámá. To se týká samozřejmě i osobních údajů o jednotlivých obyvatelích státu. Stávající právní úprava (zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech) je nevyhovující, protože řadu problémů řeší částečně či vůbec ne. Závažným nedostatkem současné praxe je navíc ta skutečnost, že neexistuje orgán dohledu v oblasti ochrany osobních údajů. Současná právní úprava není v souladu ani s relevantními mezinárodními právními normami.

V současné době je již vypracováno paragrafové znění zákona na ochranu osobních údajů. Cílem je zejména posílení ochrany osobních údajů v souvislosti s automatizovaným i neautomatizovaným zpracováním a vytvoření předpokladů k účinnému předcházení zneužívání údajů. Zákon vychází z Listiny základních práv a svobod zaručující nedotknutelnost osob a jejich soukromí. Tato nedotknutelnost může být omezena jen v případech stanovených zákonem. Listina dává každému právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno, právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života a právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o jeho osobě.

Nový zákon bude akceptovat ustanovení Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 95/46/ES z roku 1995 o ochraně jednotlivců s ohledem na zpracování osobních údajů a na volný pohyb osobních údajů a Úmluvu č. 108 Rady Evropy na ochranu osob ve vztahu k automatizovanému zpracování dat z roku 1981 (v té souvislosti novelizovat i zákon č. 89/95 Sb. o státní statistické službě zejména o ustanovení umožňující poskytování dat pro potřeby EU). Nový zákon reflektuje i zákon č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a konstituování nového orgánu - Národního bezpečnostního úřadu.

Podle navrhovaného zákona o ochraně osobních údajů a zřízení Úřadu pro dohled nad ochranou osobních údajů koncipovat Úřad pro dohled nad ochranou osobních údajů jako nezávislý kontrolní orgán pro dodržování zásad ochrany osobních údajů při jejich shromažďování a dalším nakládání s nimi ve vztahu k ochraně práv a svobod občanů. Komplexní organizační, technickou, personální, atd. přípravu činnosti Úřadu pro dohled nad ochranou osobních údajů zajistí Úřad pro státní informační systém.

Dojde rovněž k závazné právní úpravě, která vymezení používání rodných čísel v informačních systémech a v systémech evidujících údaje, které nemají oporu v zákoně. V řadě evropských zemí se zkušeností s represivními režimy platí zákaz užívání univerzálních osobních identifikací, které jsou sdíleny jednotlivými informačními systémy státem používanými. Otázka řešení tohoto problému dosud v ČR nebyla předmětem informované diskuse a současná praxe se neopírá o explicitní politický souhlas s ní. V souvislosti se zvýšením stupně uchování důvěrnosti osobních dat i nebezpečím jejich zneužití bude uvažováno i o možnosti oddělit provozované systémy od univerzálně sdílených identifikátorů osob, jejichž data jsou v nich uchovávána.

Zpracovat zákon o ochraně osobních údajů a o zřízení Úřadu pro dohled nad ochranou osobních údajů. Zpracovat návrh informační bezpečnostní politiky státní správy a samosprávy v ČR (informačních systémů nepracujících s utajovanými skutečnostmi). Zpracovat bezpečnostní standard těchto informačních systémů.

II.6. ELEKTRONICKÝ OBCHOD

Hlavním cílem při realizaci státní informační politiky v oblasti elektronického obchodu je dát subjektům, které elektronickou formu styků ve svých vztazích s okolím využívají či budou využívat, jistotu, že jde o dostatečně bezpečnou, prakticky i formálně akceptovatelnou formu jednání, rovnocennou tradiční obchodní praxi.

II.6.1. Přínosy elektronického obchodu

Elektronický obchod zahrnuje produkci, reklamu, prodej a distribuci produktů prostřednictvím telekomunikačních sítí. Elektronický obchod otevírá značné možnosti pro všechny ekonomické subjekty. Mezi jeho největší pozitiva patří: minimální náklady vstupu na trh, velmi nízké náklady provozu (podle publikace OECD Observer '97 jsou ceny za transakci pomocí Internetu, telefonu či tradičního prodeje v poměru 1 : 14 : 43), vysoká rychlost a efektivnost provádění operací, možnost interaktivní komunikace neomezené časem ani místem a probíhající v multimediálním prostředí, rozšíření nabídky a poptávky po zboží a službách, dosažitelnost doslova světových trhů a jejich libovolných segmentů, prudké posílení hospodářské soutěže, celá řada dalších předvídatelných konsekvencí pro organizaci výroby, nákupní a spotřební zvyklosti, pro finanční a kapitálové trhy a pod.

Internet rozšířil možnosti elektronické výměny dokumentů, protože umožnil i participaci subjektů, které jsou mimo speciálně vyčleněné sítě. Přestože elektronický obchod přes Internet je prakticky teprve v počátcích, odborné studie rozvoje elektronického obchodu předpovídají během pěti let faktor zvýšení objemu obchodu pomocí WWW mezi 40 a 120 násobkem, zpráva OECD hovoří o růstu přes 200% ročně. Je ovšem nutné zmínit i některá negativa elektronického obchodu spojená zejména s Internetem: otevření nového prostoru pro daňové úniky, praní špinavých peněz a další protizákonné a asociální jevy, kterým je třeba důsledně zabránovat technickými i legislativními prostředky.

II.6.2. Legislativní rámec pro elektronický obchod

Komise UNCITRAL Spojených národů vypracovala a v roce 1996 schválila Vzorový zákon o elektronickém obchodu, který by zemím bez odpovídající legislativy v této oblasti měl napomoci používání elektronických transakcí jako alternativních možností ke komunikaci a ukládání informací na papíru. Členským státům OSN bylo doporučeno tento Vzorový zákon vzít v potaz při tvorbě nových zákonů nebo revizi stávajících a zajistit tak nejen změnu svých právních norem tímto směrem, ale též harmonizaci mezinárodních hospodářských vztahů s ohledem na využívání nových technologií. Určitá vzorová řešení je rovněž možné nalézt v některých národních legislativách, jako např. zákon o digitálním podpisu, který přijalo Německo v roce 1997. Nejdůležitějším podkladem z poslední doby je návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o společném rámci pro elektronické podpisy.

V České republice chybí v této oblasti prakticky jakékoli použitelné právní zázemí. V obecné rovině je třeba vytvořit potřebné legislativní a technickoorganizační předpoklady pro to, aby byla zajištěna taková míra věrohodnosti aktů realizovaných elektronickou formou, že je bude možné považovat za v zásadě nezpochybnitelné (ať již se jedná o autorství, časový faktor, resp. původnost a neměnnost obsahu) a takový rozsah návazné právní ochrany, jaký se

vztahuje na srovnatelné úkony realizované jakoukoliv jinou právně závaznou formou. Konkrétně se týká zejména:

- elektronických dokumentů (objednávky, faktury, platební příkazy, smlouvy), které by byly postaveny na roveň papírovým,
- uzavírání závazkových vztahů prostřednictvím Internetu a jiných telekomunikačních služeb (zakotvení duality pro vznik, určitost, platnost a dokazatelnost závazkových vztahů uzavřených přes Internet a řešení problémů teritoriality),
- daňových aspektů při obchodování pomocí Internetu (DPH z hlediska výše a způsobu zdanění, způsobu zdokumentování a podchycení obchodních transakcí při elektronickém obchodování s informačními technologiemi, včetně SW produktů i s klasickými komoditami, které mohou či nemusí fyzicky přecházet přes hranice, místo poskytnutí celní služby, celní předpisy, průkaznost z hlediska účetních a daňových předpisů),
- bezpečnosti obchodování prostřednictvím Internetu (certifikace zabezpečujících zařízení v privátním sektoru, zákon o digitálním podpisu a certifikačních autoritách veřejných klíčů).

První a nejnaléhavější prioritou je uzákonění digitálního podpisu včetně všech souvisejících a následných organizačních opatření v oblasti certifikace.

II.6.3. Opatření na podporu elektronického obchodu

Rozvoj elektronického obchodu by měl být řízen především soukromým sektorem v souladu s tržními principy. Předpokládá se ovšem úzká a systematická spolupráce podnikatelské sféry se státem. Zásahy státu by měly podporovat stabilní mezinárodní právní prostředí, umožňovat racionální alokaci zdrojů a chránit veřejný zájem. Stát by měl zasahovat pouze v míře nezbytně nutné a jeho opatření by měla být jasná, transparentní, objektivní, nediskriminační, vyvážená, pružná a technologicky neutrální.

Státní opatření by se měla v úzké součinnosti s aktivitami soukromého sektoru zaměřit na následující společné cíle:

- vytváření důvěryhodnosti elektronického obchodu pro uživatele a spotřebitele,
- vytváření základních pravidel na elektronickém trhu,
- posilování informační infrastruktury elektronického obchodu,
- podpora rozvoje a masového nasazení čipových karet, jakožto technologie pro bezpečnou identifikaci a autentizaci subjektů (vč. možnosti uložení dalších údajů o subjektu) využitelné v celé šíři společenského spektra v obchodních i správních procesech (osobní identifikátor, soukromý klíč k vytvoření elektronického podpisu, elektronická peněženka atd.),
- maximalizace ekonomického a sociálního přínosu elektronického obchodu (jedná se o široké spektrum sociálních zájmů a cílů, mezi něž patří zlepšení přístupu k telekomunikačním sítím, rozvoj počítačové gramotnosti, ochrana soukromí, ochrana před závadným obsahem, důsledky pro zaměstnanost ve smyslu likvidace či naopak vytváření pracovních příležitostí, důsledky pro kvalitu života, organizaci práce atd.).

Vypracovat strategii státní podpory elektronického obchodu, přičemž prvním úkolem je stanovit gesci příslušných resortů v jednotlivých oblastech rozvoje elektronického obchodu. Uzákonění digitálního podpisu včetně všech souvisejících a následných opatření v oblasti certifikace.

II.7. VZDĚLÁVÁNÍ

Hlavním cílem při realizaci státní informační politiky v oblasti vzdělávání je vytvořit předpoklady pro ovládnutí práce s informacemi s využíváním moderních informačních a komunikačních technologií na všech typech škol a vytvoření morálního kodexu práce s informacemi.

II.7.1. Význam a úloha vzdělávání v informační společnosti

Hlavní závěr, který vyplývá pro školství z nástupu informační společnosti, je nesmírně závažný a klade před všechny občany mimořádně důležitou výzvu: Budoucí informační společnost bude společností vzdělávající se. Bude společností, která bude do vzdělávání investovat velké lidské a materiální prostředky. V jejím prostředí si každý jednotlivec bude spoluvytvářet svoji kvalifikaci, a to po celý svůj život.

To bude nezbytné proto, že žádné povolání se neobejde bez pracovníků všestranně kvalifikovaných v oblasti moderních informačních a komunikačních technologií a globálních informačních sítí. Pro uvedené celoživotní vzdělávání nám nové informační a komunikační technologie poskytují dříve netušené možnosti. Jejich integrace do vzdělávání je všeobecně považována za nejdůležitější faktor pro zvyšování jeho kvality, efektivity a dostupnosti. Globální charakter počítačových sítí nám dává možnost překonat malou otevřenost našeho vzdělávacího systému i celé naší společnosti vůči světu a dosáhnout kompatibility českého vzdělávacího systému se vzdělávacími systémy v nejpokročilejších zemích. Nové informační a komunikační technologie však také mohou pomoci zmírnit nepříznivé důsledky informační exploze. Všeobecná dostupnost informací umožní, aby se učitelé soustředili na zpracování informací, na vytváření a upevňování znalostí a rozvoj myšlení (bez zbytečného memorování). Dostupnost informací si vyžádá změnu někdy vyhraněně autoritativního postoje učitele, který obstojí před svými dobře informovanými studenty jen tehdy, bude-li jim více než dosud především partnerem a rádcem.

Napojení škol všech typů na informační infrastrukturu společnosti je přitom základním předpokladem, aby se informační a komunikační technologie staly běžnou součástí života společnosti.

II.7.2. Koncepce státní informační politiky ve vzdělávání

Formulace informační politiky ve vzdělávání je důležitým předpokladem pro plné, promyšlené a hospodárné využití ICT ve školství. Za nejdůležitější strategické cíle koncepce je třeba považovat

- ovládnutí práce s informacemi s využitím ICT jak studenty, tak i učiteli,
- integraci ICT do výuky v souladu s osnovami předmětů,
- další vzdělávání učitelů v používání ICT v pedagogickém procesu,
- napojení škol všech typů na informační infrastrukturu společnosti

Vedle vzdělávání dětí, mládeže a pedagogů je potřebné podporovat zaměření na:

- vzdělávání špičkových odborníků - informatiků, spolutvůrců informační společnosti (včetně podpory zahraničních stáží)
- vzdělávání zaměstnanců veřejné správy
- vzdělávání veřejnosti - uživatelů informační společnosti

Souběžně s klasickými formami vzdělávání na školách různých stupňů a zaměření (t.j. MŠ, ZŠ, SOU, SŠ, VŠ,..) je žádoucí podporovat i formy novější - v rámci celoživotního vzdělávání, distančního vzdělávání, rekvalifikací a pod., přispívajících jak k rozvoji

vzdělanosti společnosti tak k pracovní flexibilitě obyvatelstva. Uplatňování digitálních učebnic a učebních pomůcek, multimédií, virtuálních laboratoří, vytváření digitálních knihoven a pod. umožní zefektivnit výuku, podpořit samostudium čímž se uvolní prostor pro rozvoj myšlení, kreativity a tvůrčích schopností .

V základním a středním školství a u vyšších odborných škol by informační a komunikační technologie měly sloužit nejen jako velmi silný racionalizační prostředek, ale i jako faktor posilující kulturu myšlení a nástroj k systematickému řešení obecných problémů. Přitom technické a především personální vybavení základních a středních škol neskýtá tak silné zázemí pro to, aby si tyto instituce poradily bez vnější pomoci, jak je tomu u vysokých škol. Ingerence státu je zde tedy potřebná ještě naléhavěji.

Bude třeba získat podporu průmyslu, státní správy a veřejnosti pro zavedení celoživotního vzdělávání s využitím ICT a vzdělávat společnost pro akceptování radikálních změn stylu práce a života v informační společnosti. Na WWW serveru MŠMT budou informace o důležitých vizích, projektech a výsledcích evropské a světové informační společnosti, zejména v oblasti výuky a vzdělávání. Budou podporovány názorné ukázky možností ICT ve výuce, výzkumu, v řídicí i administrativní činnosti a s těmito příklady bude seznamována široká odborná i občanská veřejnost. K uplatnění ICT ve vzdělávání budou vypracovány konkrétní projekty včetně personálního a materiálního zajištění a časového postupu realizace informační politiky ve vzdělávání.

Na vysokých školách bude podporováno publikování přednášek, laboratorních manuálů, studentských prací i projektů a ostatních výukových, vědeckých a výzkumných publikací v elektronické formě prostřednictvím Internetu. Všem studentům bude poskytován přístup k elektronické poště a WWW s cílem v co největší míře zapojovat studenty do aktivit, které směřují k integraci ICT do činnosti instituce.

Investovat do všech forem kvalitního přístupu k informačním zdrojům znamená investovat do vzdělání, což patří mezi základní povinnosti prozíravé moderní společnosti. I když zavedení ICT do školství je finančně náročné, nelze se mu vyhnout, neboť alternativou je zaostávání našeho vzdělávacího systému a následné celkové zaostávání ČR.

Realizace koncepce informační politiky by měla být těsně svázána s celkovou reformou školství, která se v mnoha zemích již připravuje a realizuje. Podstatnou složkou školských reforem je integrace ICT do vzdělávání, nikoliv samoučelná výuka ICT jako takových.

II.7.3. Využití informačních technologií ve vzdělávání

Hlavním přínosem ICT pro vzdělávání je skutečnost, že v posledních letech byly díky jejich rychlému rozvoji vytvořeny předpoklady i pro systematické a utříděné získávání znalostí a jejich efektivní a globální předávání. Základní dovedností bude schopnost získávat, třídít a zpracovávat informace. Schopnost pracovat s ICT je stále více nezbytná pro uplatnění studentů na globálním trhu práce.

Internet jako celosvětová *síť propojující sítě* umožňuje vysoce efektivní počítačový kontakt mezi účastníky a dává možnost otevřeného přístupu k velkému objemu informací. Ovládání Internetu jako rychlého a efektivního přístupu k nejrozmanitějším aktuálním i historickým informacím by proto mělo být součástí všeobecného vzdělání moderního člověka. Internet je potřebný pro úspěšné uplatnění člověka v současné společnosti, zvýší efektivnost práce a ve svém důsledku zkvalitní její výsledky. Stanovených cílů lze dosáhnout postupným připojováním škol všech úrovní a typů k Internetu a začlením využití prostředků Internetu do výuky. Je v zájmu státu umožnit připojování škol a knihoven k Internetu za výhodnější cenu.

Multimediální prostředky jsou takovým softwarovým a hardwarovým vybavením počítačů, které umožňuje zpracování informací s komplexní obrazovou a zvukovou prezentací

výsledků. Multimediální prostředky svou názorností usnadňují osvojení poznatků, zvyšují zájem studentů o proces výuky, jsou pro běžného uživatele zajímavější a napomáhají tak pozitivní motivaci. Je proto třeba zavádět multimediální technologie jako nástroje pro podporu výuky všech předmětů na všech typech škol.

Příprava moderních digitálních a interaktivních učebních pomůcek musí být státem soustavně a promyšleně podporována. Celoživotní a zejména distanční vzdělávání, jehož význam se často proklamuje, ale které je u nás v samých začátcích, by bez využití těchto moderních metod bylo neefektivní a míjelo by se účinkem.

II.7.4. Morální kodex zacházení s informacemi

Těžiště přípravy společnosti na využívání možností přístupu k informacím se nesmí omezovat na technické aspekty problematiky a musí se soustředit zejména na přípravu metodickou, etickou a právní. Tato příprava musí být součástí vzdělávání občana a měla by být zařazena a uzpůsobena tak, aby převážná většina obyvatelstva mohla touto přípravou projít již v průběhu studia na základních a středních školách. Vzhledem k překotnému vývoji informačních technologií a jejich možností však musí být informační příprava občana také neopominutelnou součástí celoživotního vzdělávání.

Jedním z významných bodů je vyjasnění právního a morálního vědomí o tom, na co má občan v souvislosti se shromažďováním a zpracováváním informací právo a jaké povinnosti pro něj vyplývají z jeho případné účasti na práci s informacemi.

Důležité je přesvědčit občany, že údaje, které o sobě poskytnou nebo které naopak potřebují podle zákona nebudou zneužity. V této souvislosti je třeba stav právního vědomí v ČR uvést do souladu s normami a zvyklostmi v ekonomicky vyspělých státech.

Pro vytváření právního vědomí občanů a morálního kodexu práce s informacemi je třeba začlenit do osnov výuky na základních a středních školách témata *právo občana na informace o veřejných otázkách a právo na ochranu osobních a individuálních informací*. Tato témata by měla být také častěji diskutována ve veřejných médiích všech typů.

V koncepci státní informační politiky ve vzdělávání zohlednit potřeby informační společnosti a zajistit využívání informačních a komunikačních technologií ve školství. Zajistit napojení škol všech typů na informační infrastrukturu společnosti.

II.8. VÝZKUM A VÝVOJ

Hlavním cílem při realizaci státní informační politiky v oblasti výzkumu a vývoje je zajištění optimální státní podpory inovačním aktivitám a podpora spolupráce soukromého sektoru na vývoji nových technologií.

II.8.1. Vysokokapacitní mezinárodní síťová infrastruktura

Výzkumná a vývojová komunita je stále více závislá na využívání mezinárodních počítačových sítí a jejich rostoucí kapacity. Týká se to využití sítí ke specifickým distribuovaným aplikacím založených na elektronických komunikacích, využití síťového prostředí jako mocného výpočetního média, které zvyšuje potenciál prováděných výpočtů zejména v kombinatorické oblasti (kapacita sítí dnes roste mnohem rychleji než komunikační a výpočetní výkon jednotlivých počítačů) a zejména pak k vytváření nových pracovních

vazeb v oblasti výzkumu a vývoje, utváření distribuovaných virtuálních laboratoří spolupracujících na komplexních tématech výzkumu (tzv. kolaboratoře), rychlé distribuci vlastních výzkumných výsledků a přístupu k výsledkům jiných badatelů na celém světě.

Česká republika byla zapojena do evropského projektu budování experimentální výzkumné sítě TEN-34 (Trans-European Network with speed at least 34 Mbps). Celoevropské i národní zkušenosti s provozováním této sítě ukázaly rychlý nárůst využívané kapacity v objemu zhruba 10 % měsíčně až do plné saturace linek a vedly k formování nového evropského projektu QUANTUM s cílem realizace sítě TEN-155 se základní přenosovou rychlostí 155 Mbps. Realizace tohoto projektu umožní vyhovět požadavkům na větší propustnost sítě vysokých škol a výzkumných pracovišť, pracovat na vývoji náročnějších telematických projektů a projektů vyžadující extrémně vysokou propustnost mezi vybranými místy sítě, vytváření telekonferencí a experimentování s interaktivními multimediálními aplikacemi. Důraz projektu QUANTUM je kladen na zajištění kvality vysokorychlostního spojení bez ohledu na další toky dat v síti.

Ještě výraznější rozdíl mezi současným Internetem a akademickou sítí představuje projekt Abilene ve spojených státech. Tento projekt, financovaný vysokými školami za silné podpory státu prostřednictvím National Science Foundation si klade za cíl v průběhu tohoto roku zprovoznit základní páteř s rychlostmi přesahujícími 10 Gbps. Na rozdíl od panevropské sítě TEN-155 je tato síť plně vyhrazena pro potřeby výzkumu a vývoje připojených pracovišť a není určena k přenosu běžných dat (např. administrativa) ani pro přístup k pracovištím na projektu se nepodílejí.

Akademické sítě jsou celosvětově podporovány z veřejných prostředků tak, aby si co se kvality a možnostmi provozování špičkových aplikací týče udržovaly neustálý náskok 2 až 5 let před komerčně využívaným síťovým prostředím a jeho požadavky. V prostředí výzkumných institucí se tak ověřují potřebné metody provozování sítí, využívání jejich možností a vytváření nových poznatků a aplikací, které jsou poté prakticky nasazovány v komerčně využitelných produktech. Akademický výzkum v této oblasti hraje i významnou roli ověřovatele nosných koncepcí a technologických přístupů, které mohou být vzápětí prakticky velmi rychle nasazeny v masovém měřítku s malým rizikem selhání.

Vláda vyčlení potřebné finanční prostředky pro pokračující účast ČR v síťovém projektu TEN-155 i navazujících aktivitách směřujících k soustavnému zvyšování kapacity ve shodě s nárůstem provozu a požadavky nových náročnějších aplikací. Ve spolupráci s příslušnými resorty i Radou vlády pro výzkum a vývoj se budou vytvářet podmínky pro co nejširší připojení výzkumných institucí a vysokých škol na tuto infrastrukturu za splnění co nejlepších parametrů přístupu. Vhodnou formou dlouhodobého a stabilního financování této síťové infrastruktury výzkumu a vývoje je státní zakázka nebo jí analogický samostatný program přímé podpory jejího provozu a rozvoje.

Bude podporováno vypisování programů (grantových projektů), které budou zaměřeny na nové způsoby využívání síťové infrastruktury a ověřování a vývoj nových aplikací v jejím rámci provozovaných na národní i mezinárodní úrovni, na posilování a rozšiřování infrastruktury ke koncovým uživatelům tak, aby byla skutečně dostupná co nejširšímu okruhu badatelů, a rovněž na vývoj nových informačních služeb zahrnujících jak prezentaci výsledků výzkumu a vývoje tak nejširší dostup k obdobným informacím v jiných zemích.

Bude podporováno vypisování vhodných programů (grantových projektů), kterými budou výzkumné instituce a vysoké školy zainteresovány na spolupráci v oblasti výzkumu novým technologií a zavádění nových služeb do činnosti státní správy, regionální administrativy, zdravotnictví, kultury i dalších subjektů včetně komerčních.

II.8.2. Superpočítačová centra

Výpočetní kapacita současných superpočítačů a systémů pro vysoce výkonné výpočty umožňuje pracovat na kvalitativně vyšší úrovni složitosti vytvářených virtuálních prostředí, simulací, vytváření nových rozhraní mezi uživatelem a počítačem využívajících větší škály lidských smyslů, vývoj nových technologií učení i metod zpracování velmi velkých souborů dat i používání technik umožňujících extrakci dat v prostředí, ve kterém nejsou přímo dostupná.

V současnosti špičkové, avšak komerčně dostupné výpočetní systémy umožňují provádět výpočty s rychlostmi kolem 250 miliard numerických operací za sekundu. Nejrychlejší počítače jsou již schopny řešit problémy s rychlostí v řádu tera operací za sekundu a v relativně krátké době lze očekávat jejich širší nasazení. Tyto systémy jsou využívány pro řešení vědeckých nebo technologických problémů, případně pro zpracování velmi velkých objemů dat (tzv. dolování dat, data mining), a to v akademickém i vojenském prostředí a v neposlední řadě i pro podporu komerční činnosti.

Programy INFRA I a II iniciované Radou vlády pro výzkum a vývoj a koordinované MŠMT podpořily vybudování několika center vysokorychlostních výpočtů na vysokých školách i Akademii věd a ČHMU, která jsou zaměřena na různý druh architektury užitých výpočetních systémů, různé aplikační vybavení i možnosti řešení skutečně složitých problémů. Projekt superpočítačového metacentra následně řeší otázku vzájemné kooperace jednotlivých center, organizaci náročných výpočtů v distribuovaném prostředí při zachování relativní transparentnosti přístupu k poskytovaným kapacitám přes Internet.

Vláda ve spolupráci s Radou vlády pro výzkum a vývoj vytvoří podmínky jak pro kontinuální posilování kapacity a výkonu takovým způsobem, aby se vytvářely kapacity pro skutečně exkluzivně náročné výpočty, tak pro plošné rozšiřování možností přístupu k superpočítačovým kapacitám tak, aby dostupný výpočetní výkon byl za minimálních dodatečných nákladů dostupný co nejširšímu okruhu zájemců.

II.8.3. Programy financování informační infrastruktury výzkumu a vývoje

V oblasti financování rozvoje a posilování informační infrastruktury výzkumu a vývoje je nezbytné zajistit účelové financování základní síťové páteře, která je podmínkou účasti České republiky na mezinárodních programech rozvoje výzkumu. Pro tento účel je nutno zvolit takové mechanismy, které zabraňují drobení finančních prostředků na malé celky, ke kterému dochází při vypisování menších grantů přinášejících vždy jen menší objem účelových prostředků na zařízení nebo programové vybavení potřebné k výzkumu a vývoji (VaV).

Podpora síťové infrastruktury by měla být doplněna standardním mechanismem podpory výzkumu v oblasti dalšího vývoje informačních technologií, ale též zahrnutím podpory vysoce výkonného síťového připojení koncových pracovišť k národní a mezinárodní páteři do standardních projektů všech oblastí (např. obdobnou formou, jakou představuje NATO Computer Networking Supplement k již přijatým výzkumným projektům).

Obdobně by měla být řešena i státní politika financování superpočítačových center a zejména jejich vzájemné koordinace a kooperace, včetně současného využívání více center pro řešení konkrétních odborných úkolů.

II.8.4. Transfer technologií v oblasti výzkumu a vývoje

Základním generátorem rozvoje informační společnosti jsou inovační aktivity. Jejich intenzita a úroveň rutinního nasazení je závislá na schopnosti rychle aplikovat výsledky výzkumu a vývoje v praktických produktech a aplikacích. Zkracování inovačního cyklu stejně jako založení vzrůstající části konkurenčních výhod na know-how čerpající převážně z duševního vlastnictví, nikoli z blokování znalostí o technologických postupech, staví do

nezastupitelné role efektivní mechanismy přenosu poznatků výzkumu a vývoje do komerčního prostředí. V pružně se měnícím digitálním prostředí generují výsledky výzkumu a vývoje nové možnosti uplatnění a vytvářejí podstatné komparativní ekonomické výhody.

Transfer technologií se musí ve větší míře stávat integrální částí aktivit výzkumu a vývoje. Ověřeným nástrojem efektivních procesů tohoto druhu je zvyšování podílu vysokoškolsky vzdělané populace, začlenění prvků přímo souvisejících s výzkumem a vývojem jako jedné z metod výuky ve vysokoškolském vzdělání a podpory rozvoje generických znalostí a kompetencí přispívajících k tomu, aby se výzkumné aktivity lépe stávaly metodou práce v prostředí se zvýšenou závislostí na digitálních technologiích. Podstatné zvyšování podílu podporovaného výzkumu a vývoje v prostředí vysokých škol výrazně přispívá k šíření inovačních postupů prostřednictvím absolventů, kteří odcházejí pracovat do komerční sféry. V té souvislosti nelze opominout ani výzkumné a vývojové kapacity firem a způsob jejich zapojení do tohoto procesu.

Vhodnou metodou financování projektů je vypisování grantů zahrnujících i aktivity převádějící výsledky výzkumu do generických znalostí a jejich efektivní šíření včetně popularizačního. Bude dále průběžně aktualizována databáze výzkumných a vývojových programů podporovaných ze státního rozpočtu. Tato databáze bude veřejně přístupná na WWW stránkách Rady vlády ČR pro výzkum a vývoj.

Rada vlády ČR pro výzkum a vývoj bude brát zvláštní zřetel na zohledňování významu informatiky a výzkumu a vývoje informačních a komunikačních technologií v souladu se státní informační politikou v této oblasti.

II.8.5. Nové metodologické prvky ve výzkumu ovlivněné ICT

Teoretické poznatky v informatice a související technologický vývoj vytvářejí nové metodologické prvky ve vědecké práci, které doplňují tradiční teoretické a experimentální přístupy. Simulační metody umožňují nové přístupy ke studiu fundamentálních zákonitostí světa kolem nás i procesů, které v něm probíhají, včetně simulace alternativních scénářů. Výpočetní zpracování modelů založených na nelineárních jevech, využití chaosu, postupného generování a růstu umožňují formulaci hypotéz, které mohou být dále zpracovávány tradičními metodologiemi. Studium složitých problémů, procesů a velmi komplikovaných komunikujících systémů umožňuje objevování nových zákonitostí i zpracování řady klasických problémů jako problémů komunikace a komunikačních vazeb v přírodních vědách, ekonomice i společenských oborech.

Složitě a hluboce strukturované jevy mohou být s využitím informačních technologií a informatiky studovány na dosud kvalitativně nezvládnutelné úrovni. Zatímco tradiční přístupy spekulativního výzkumu byly založeny na izolaci velmi základních jevů prakticky bez zřetele na detailní mechanismy a výsledky jejich interakcí, přináší informatika a využití ICT nástroje pro komplexní studium takových jevů, jak to lze vidět např. na projektu mapování lidského genomu. Vytváření demonstrativních aplikací, které mají za úkol ukázat nosnost myšlenek, na kterých jsou založeny, a jejich dopad na výzkumnou komunitu často vede k objevu nových myšlenek a konceptů, které ovlivňují další směry výzkumu v budoucnosti.

Upřednostnit význam informatiky a informačních a komunikačních technologií v činnosti Rady vlády ČR pro výzkum a vývoj. Vypracovat program financování rozvoje informační infrastruktury výzkumu a vývoje. Podporovat vypisování programů (grantových projektů) na ověřování a vývoj nových technologií a aplikací. Vytvořit podmínky pro budování superpočítačových center.

II.9. VEŘEJNÉ INFORMAČNÍ SLUŽBY

Hlavním cílem při realizaci státní informační politiky v oblasti veřejných informačních služeb je vytvořit optimální systém poskytování informací občanům a právníckým subjektům s využíváním moderních informačních a komunikačních technologií a s dostupností nezávislou na sociálním postavení subjektu pro zkvalitnění každodenního života.

II.9.1 Typy veřejných informačních služeb

Zájem státu o informatiku, informační a komunikační technologie a jejich využití ve prospěch rozvoje společnosti i jedince (občana) je nutné vyjádřit rovněž ustavením systému veřejných informačních služeb. Pojem veřejných informačních služeb (VIS) má svůj užší a širší smysl odvíjející se od širšího a užšího významu pojmu státní informační politiky.

V užším slova smyslu může být státní informační politika chápána jako podpora technického, technologického a komunikačního zabezpečení svobodného přístupu k informacím tzv. veřejného sektoru, vč. standardizace a právní normalizace příslušných činností či transakcí. V širším slova smyslu pak obdobné zajištění bezbariérového přístupu k informacím a možnosti jejich demokratického využívání v zájmu občanů jako producentů a příjemců informací v procesu výchovy, vzdělávání, vytváření a užívání kulturních a uměleckých hodnot, výzkumu a vývoje a konečně práce a produkce užitečných hodnot a statků. Nezbytnou podmínkou je vytvoření podmínek pro racionální, efektivní a organizovanou práci s informačními zdroji, vč. jejich vyhledávání, zpracování a dlouhodobé uchovávání. Smyslem tohoto jednoduchého účelového rozčlenění státní informační politiky je upozornit na dvojí typ závazků státu k občanovi pokud jde o přístup k informacím a formulovat úkoly, které je třeba vykonat při ustavení systému veřejných informačních služeb.

Poskytování informací veřejnosti prvního typu bude podrobněji rozpracováno v koncepci budování ISVS. Podle Listiny základních práv a svobod, čl. 17, odst. 1, 2, 4 a 5 má každý občan zaručeno právo na informace. Každý má právo informace svobodně vyhledávat a šířit, kromě případů stanovených zákonem a státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Toto základní právo je nutné konkretizovat další právní normou – zákonem o svobodě informací.

Zákon o svobodě informací musí zajistit veřejnosti právo na informace, které mají k dispozici státní orgány, orgány územní samosprávy, jakož i další subjekty, které rozhodují na základě zákona o právech a povinnostech občanů a právníckých osob. Tyto povinné subjekty musí být zavázány především k tomu, aby zveřejňovaly základní a standardní informace o své činnosti automaticky tak, aby byly všeobecně přístupné. Mohou k tomu využívat jak tradičních prostředků zveřejňování informací, tak moderních prostředků šíření informací v elektronických sítích. Ostatní informace, které mají k dispozici, budou povinné subjekty vydávat na požádání žadatele, tj. každé fyzické nebo právnícké osoby. Výjimkou z tohoto pravidla jsou informace, jejichž poskytnutí zákon výslovně vylučuje nebo v nutné míře omezuje. Zákon musí také definovat, které informace musí každý povinný subjekt zveřejnit a postup při podávání a vyřizování žádostí o poskytnutí informace.

Stát bude podporovat **zavádění informačních a komunikačních technologií pro poskytování veřejných informací**. Využívání těchto metod, při zachování stávajících klasických (papírových), umožní poskytovat informace novou, efektivnější formou v rozšířeném čase a i na veřejně přístupných místech. Řešení, využívající informační a komunikační technologie, musí podporovat dostupnost informací nezávisle na sociálním postavení subjektu. Obecně platí, že ti, kdo v této oblasti disponují výkonnými prostředky, mají mnohem širší přístup k informacím než ti, kdo jimi nedisponují. Proto musí stát volit

taková technická a technologická řešení, která tuto bariéru překonají. Ekonomicky dostupné je zpřístupnění informací veřejné správy a veřejného sektoru prostřednictvím Internetu. Za nejdemokratičtější prostředek lze považovat informační terminály (informační kiosky), tj. zařízení umístěná na všeobecně dostupných a frekventovaných místech a umožňující za pomoci multimediálních technologií snadný a volný přístup k informacím. Tato zařízení jsou s úspěchem využívána v zemích EU. Přitom se počítá s využitím již osvědčených institucí pracujících s informačními zdroji - veřejnými knihovnami, dalším možným umístěním jsou například pošty.

Úřad pro státní informační systém bude koordinovat ve spolupráci s ústředními orgány státu, místními orgány státní správy a obcemi systém veřejně přístupných informací o informačních systémech veřejné správy z hlediska zákonnosti a dále z hledisk technologického a organizačního.

Veřejné informační služby druhého typu, odpovídající širšímu pojetí státní informační politiky, které informačně zabezpečují potřeby uživatelské veřejnosti nejrůznějších kategorií (dle odbornosti, stupně vzdělání, zájmů osobních, firemních, podnikatelských a dalších, národnostní a etnické příslušnosti, pracovních úkolů, výzkumných a vědeckých záměrů, studijních cílů, atd.) z místních, regionálních, národních i zahraničních/mezinárodních zdrojů veřejných i privátních, nebyly odpovídajícím způsobem zohledněny v žádném z dokumentů zabývajících se úkoly státu v této oblasti (kromě nyní již překonané a nikdy nenaplněné Koncepce rozvoje veřejných informačních služeb v ČR, přijaté usnesením vlády ČR č. 367/92).

Proto je třeba zařadit komplex veřejných informačních služeb do kontextu státní informační politiky a v první řadě se zabývat jejich systémem jako

- nástrojem zpřístupňování informací veřejného sektoru
- zárukou informační obsluhy obyvatelstva umožňující rozvoj osobnosti, fungování občanského společenství a tudíž i hospodářský i kulturní rozkvět státu
- soustavou institucí, vyhledávající, organizující a uchováující informační zdroje jak v podobě klasických médií, tak elektronické.

II.9.2 Knihovny jako základ VIS

Veřejné informační služby jsou poskytovány institucemi různého typu. Vedle veřejného sektoru (t.j. kontaktních míst pro ISVS), jsou to dále knihovny, široké spektrum odborně orientovaných informačních center, ostatní informační centra resp. střediska (např. dopravní spojení, turistika, kulturní programy,....)

Těžištěm veřejných informačních služeb jsou **knihovny**, pokud jsou zřizovány jako nevýdělečné instituce a financovány nebo alespoň dotovány z veřejných zdrojů. V současnosti to jsou

- **veřejné knihovny**, tj. knihovny zřizované Ministerstvem kultury (Národní knihovna ČR, Moravská zemská knihovna, osm státních vědeckých knihoven a Knihovna a tiskárna K. E. Macana pro nevidomé), okresní knihovny a knihovny měst a obcí. Tyto knihovny budují univerzální knihovní fondy a zpřístupňují je na základě stanovených pravidel veřejnosti. Působení veřejné knihovny zpravidla nepřesahuje hranice území, pro které je zřízena a pro něž zajišťuje knihovnické a informační služby, jejichž obsah a rozsah je určen uživatelským prostředím.
- **knihovny veřejně přístupné**, které jsou v působnosti ostatních resortů mimo resort kultury a vnitra, které mají služby veřejnosti ve svém statutu, které se ke službám veřejnosti přihlásily nebo které jimi byly se souhlasem svého zřizovatele pověřeny na smluvním základě s orgány státní správy nebo územní samosprávy. Jsou to významné

univerzální i specializované knihovny (ústřední, školní resp. vysokoškolské, lékařské, zemědělské, muzeí a galerií, parlamentní apod.)

Současné problémy veřejných informačních služeb, a především těch, které jsou zajišťovány veřejnými resp. veřejně přístupnými knihovnami (bez rozdílu resortní příslušnosti), spočívají zejména:

- v zastaralých, nedostatečných nebo neexistujících právních normách (např. knihovnický zákon z r. 1959 a z něho vyplývající podzákonné normy, autorský zákon a zákon o hromadné správě autorských práv a jeho harmonizace s právem EU),
- v rozporu mezi faktickou působností knihovny a její resortní či územní (obecní) příslušností, způsobech financování a pravidlech hospodaření,
- v rozporu mezi publikační explozí, rostoucími cenami informačních pramenů a klesajícími finančními zdroji,
- v nevyhovujících platových podmínkách vč. neadekvátního katalogu prací,
- v rozdílné úrovni automatizace resp. technického a technologického vybavení (např. v kategorii ústředních univerzálních a odborných knihoven, ve vysokoškolských knihovnách a okresních knihovnách se úroveň používání automatizovaných knihovnických systémů (AKS) pohybuje v rozmezí 90 – 100 %. Nasazení AKS je v dalších typech knihoven výrazně nižší: AKS používá 68 % knihoven ústavů Akademie věd ČR, 60 % městských knihoven, 45 % lékařských knihoven a nejnižší úroveň vykazují obecní profesionální knihovny (22 %). Průměrný rozsah napojení na Internet u knihoven, které jsou automatizovány, je cca 50 %. Nízké procento napojení vykazují městské knihovny (18 %) a zcela absentuje u obecních knihoven),
- ve vysokých cenách poštovních a telekomunikačních služeb a neexistenci slev (důsledkem je např. nízké procento připojení k Internetu u knihoven obcí, růst nákladů na poštovné v důsledku růstu meziknihovních služeb nutných pro eliminování nedostatečných nákupů informačních fondů).

Kromě těchto problémů, jejichž řešení by alespoň částečně napomohlo přijetí příslušných právních norem, resp. jejich úprava. Existuje celá řada dalších potíží plynoucích z obecně nepříznivé ekonomické situace, z nedotaženosti územního uspořádání státu, ze stávající úrovně telekomunikační infrastruktury, z neexistence specifických národních programů na podporu řešení nejtěžších problémů, tak jak je to obvyklé zejména v hospodářsky vyspělých zemích, z potíží na trhu práce, a zejména z umělých bariér, které ztěžují a někdy i znemožňují nejen meziknihovní spolupráci, ale zejména principiální řešení nejdůležitějších problémů.

Aktuální potřebu zpracování komplexní koncepce veřejných informačních služeb obecně a koncepci knihoven jako součásti informační infrastruktury jak území, tak specifických oborů a činností, lze podpořit i řadou dokumentů EU. Např. Zelená kniha o roli knihoven v moderním světě zdůrazňuje, že

Jedinečnou funkcí knihoven je shromažďovat, pořádat, nabízet k využití a uchovávat veřejně přístupné dokumenty bez ohledu na formu ... takovým způsobem, který, bude-li to třeba, umožní jejich vyhledání a předání uživatelům. Žádná jiná instituce neprovádí tuto dlouhodobou systematickou práci. ... Knihovny se stanou mnohem důležitějšími centry v informační společnosti než tomu bylo ve společnosti industriální vzhledem k postavení, kterého dosáhnou částečně také díky budování virtuálních knihoven, jež budou jejich součástí. ... Z hlediska veřejnosti je počátkem i koncem činnosti knihoven odpovídání na otázky jednotlivců, při kterém knihovny využívají prameny a odborné schopnosti svých pracovníků.

Je žádoucí podnítit vznik i dalších subjektů poskytujících VIS, a to formou dotací či financováním konkrétních projektů, případně privatizací informačních institucí v těch případech, kde je výhledově předpoklad rentability poskytovaných služeb. Činnost subjektů

pracujících na komerční bázi bude efektivnější, bude více zainteresovaná na vyhledávání uživatelů (tedy nabídce služeb veřejnosti), na komplexnosti poskytovaných služeb (za vyšší prodejní cenu). Celospolečensky se tento trend vyplatí podporovat, i když náklady na vznik takových subjektů jsou vysoké (zejména na pořízení techniky) a návratnost vložených prostředků dlouhodobá. Cenu informací si však naše společnost dosud zcela neuvědomuje.

Je nutné najít vztah těchto subjektů k ISVS, tedy k informacím vznikajícím v důsledku činnosti státu. Výsledkem by nemělo být centrální řízení, ale koordinace činností, jejich provázanost, doplňování „sortimentu“, omezení duplicitně provozovaných činností a v konečném důsledku spokojení občan. Proto je třeba

- vytvořit prostředí pro provozování VIS (legislativní, ekonomické, standardy, pravidla soutěže aj.),
- provozovat VIS, kde nejsou podmínky pro komerční zajištění (převážná většina knihoven, archivů),
- podpořit konkrétní projekty rozvoje VIS zajišťovaných soukromým sektorem formou grantů a mezinárodních programů,
- podpořit VIS v oblasti odborné informovanosti pro rozvoj informační společnosti, vědy, výzkumu a inovací,
- provozovat VIS, které poskytují informace "osvětové" (EU, NATO apod.), informace podporující rozvoj priorit státu (malé a střední podnikání aj.),
- provozovat VIS, které občana informují o činnosti veřejné správy (pro možnost veřejné kontroly) a poskytují mu informace pro zkvalitnění jeho každodenního života,
- zohlednit potřebu prostředků na nákup informačních zdrojů a licencí na jejich využívání,

podporovat systematické budování virtuálních knihoven a zabezpečit systém digitalizace sbírek klasických dokumentů jako podmínky pro jejich zpřístupňování v síti a jako perspektivní metody jejich archivace pro budoucí pokolení.

II.9.3 Národní knihovnický systém

V tomto kontextu nabývá na důležitosti a významu **spolupráce knihoven** podpořená moderními informačními technologiemi, síťovým propojením (na bázi Internetu) a systematickým vyhledáváním a využíváním elektronických informačních zdrojů. Nutná je kooperace při jednání o licencích s producenty těchto pramenů. Jedině součinnost knihoven různých typů v rámci **sítí, které přesahují hranice působnosti jednotlivých knihoven a hranice mezi státy**, zajistí uživatelům přístup k informacím a informačním zdrojům. Tuto spolupráci je nutné podpořit vypracováním koncepce **Národního knihovnického systému**, jehož cílem by mělo být formulování strategických cílů rozvoje knihoven, odstranění meziresortních bariér mezi knihovnami a tím dosažení efektivní dostupnosti informačních zdrojů a informací pro všechny skupiny uživatelů ze všech oblastí (vč. z veřejného sektoru) a stanovení zásad jeho podpory organizační, právní a ekonomické.

Podmínkou úspěchu navrhované koncepce je, aby byla vypracována skupinou expertů jak z veřejných, tak veřejně přístupných knihoven, a to za účasti odborníků z oborů představujících technické a telematické prostředí a zástupců uživatelské veřejnosti (především ze školství, výzkumu a vývoje a státní správy).

II.9.4. Využívání klasických hromadných sdělovacích prostředků

Orgány veřejné správy musí často poskytovat obyvatelstvu obecné informace týkající se jejich činnosti nebo působnosti či vztahu obyvatel k nim. Jedná se často o osvětu, která řadě občanů např. zjednoduší jednání s úřady. Pro šíření takových informací je přirozenou

součástí veřejného informačního systému i využití klasických hromadných sdělovacích nebo telekomunikačních prostředků.

Televize. K poskytování informací lze využít televizi, jako moderně řízenou, pružně reagující, vysoce efektivní a především v celé šíři své poslání naplňující instituci, která plně využívá svých technických možností a vlastností. Zužitkuje se přitom skutečnost, že televize - jakožto nejrozšířenější zdroj zábavy - může současně sloužit jako funkční a hodnotný zdroj informací.

Televizi lze využít jak v celostátním měřítku, tak na regionální úrovni. Pro celostátní šíření informací se jeví jako nejvhodnější veřejnoprávní televize, která se postupně přetváří v moderní evropskou televizi veřejné služby. V případě potřeby je však možné využít i popularity komerčních stanic. Pro šíření informací lokálního charakteru je vhodné regionální vysílání veřejnoprávní televize. Velmi výhodné je použití různých regionálních televizí, které vycházející z filozofie, že čím blíže je zdroj informace (místo zpravodajské události) divákovi, tím je pro něj atraktivnější. Výhoda televizní sítě složené z lokálních vysílačů a kabelových televizí je v možnosti vysílání v odpojitelných časech, ve kterých městské televize vysílají místní (metropolitní) zpravodajství a informace.

Kromě zpravodajských a publicistických relací lze v řadě případů pro poskytování informací použít reklamní spoty nebo v případě rozsáhlejších informací reklamní a instruktážní film. Pro stručnější informace, které nevyžadují využití obrazové formy televize, lze využít teletext; ten má navíc výhodu, že (na rozdíl od televizních pořadů) je k dispozici trvale. Zcela specifickým fenoménem je interaktivní televize, založená na kabelovém rozvodu, který umožňuje nejen přenos obrazu a zvuku k divákovi, ale i aktivní komunikaci diváka s centrem kabelové sítě (ověřit pomocí pilotního projektu).

Rozhlas. Řada skutečností, charakterizujících využití televize k šíření informací, platí obdobně i pro rozhlasové vysílání. Protože rozhlas (na rozdíl od televize) postrádá vizuální formu, je možné jej poslouchat i při vykonávání řady jiných činností (např. v autě) v různých denních časech a často po dlouhou dobu. Těto vlastnosti lze využít k tomu, že se potřebné informace dostanou k nejširším vrstvám posluchačů.

Telefon. Informace poskytované prostřednictvím klasického (hlasového) využití telefonu jsou informace vyžádané, zatímco rozhlasové a televizní informace jsou poskytovány nezávisle na jejich příjemci. Je třeba rozlišovat různé typy a formy telefonických informací. Informace mohou být jak regionálního, tak celostátního významu - v závislosti na jejich poskytovateli. Obecné informace mohou být poskytovány pomocí odpovědního automatu - buď dávajícího jedinou informaci, nebo interaktivního nabízejícího tazateli výběr otázek a odpovědí. Speciální a individuální informace musí poskytovat operátor-respondent. V závislosti na typu informací je možné vhodně zkombinovat použití bezplatných (tzv. zelených) linek, běžně tarifovaných a komerčních telefonních linek s případným využitím dobře zapamatovatelných čísel. Obdobným způsobem je možné poskytovat i faxové informace.

Vytvořit prostředí pro poskytování veřejných informačních služeb (legislativní, ekonomické, standardy, pravidla soutěže apod.). Provozovat veřejné informační služby tam, kde nejsou podmínky pro komerční zajištění. Zpracovat návrh projektů pro zpřístupnění veřejných informací ze základních registrů a dalších ISVS veřejnosti pomocí Internetu, event. dalších technických prostředků.

SEZNAM ZKRATEK A POJMŮ

C4I	Systémy velení a řízení bojové činnosti vojsk
CEEC	Země střední a východní Evropy (<i>Central and East Europe Countries</i>)
CEFACT	Evropský výbor pro EDIFACT
CEN	Evropský výbor pro normalizaci (<i>European Committee for Standardization</i>)
CENELEC	Evropský výbor pro normalizaci v elektrotechnice (<i>Committee for Electrotechnical Standardization</i>)
ČIA	Český institut pro akreditaci
ČSN	Česká technická norma
ČSNI	Český normalizační institut
DG	Generální direktorát
EBES	Evropský výbor pro normalizaci v oblasti EDI (<i>European Board for EDI Standardization</i>)
EDI	Elektronická výměna dat (<i>Electronic Data Interchange</i>)
EDIFACT	Elektronická výměna dat pro správu, obchod a dopravu (<i>Electronic Data Interchange for Administration, Commerce and Transport</i>)
EK	Evropská komise
ES	Evropská společenství
EU	Evropská unie
GII	Globální informační infrastruktura
GIS	Geografický informační systém
HDP	Hrubý domácí produkt
HW	Hardware
ICCP	Výbor pro politiku v oblasti informací, výpočetní techniky a telekomunikací (<i>Committee for Information, Computer and Communication Policy</i>)
ICT	Informační a komunikační technologie (<i>Information and Communication Technology</i>)
IDA	Výměna dat mezi státními správami (<i>Interchange of Data between Administrations</i>)
IEC	Mezinárodní elektrotechnická komise (<i>International Electrotechnical Commission</i>)
IS	Informační systém
ISO	Mezinárodní normalizační organizace (<i>International Standardization Organization</i>)
ISSS	Normalizační systém pro informační společnost (<i>Information Society Standardization System</i>)
ISVS	Informační systémy veřejné správy
IT	Informační technologie
ITU	Mezinárodní telekomunikační unie (<i>International Telecommunication Union</i>)
NBÚ	Národní bezpečnostní úřad
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (<i>Organization of Economic Cooperation and Development</i>)
SchIS	Schengenský informační systém
SIP	Státní informační politika
SIS	Státní informační systém

SVE	Střední a východní Evropa
SW	Software
TEN-155	Transevropská síť se základní komunikační rychlostí 155 Mbps (<i>Trans-European Network with speed at least 155 Mbps</i>)
TEN-34	Transevropská síť se základní komunikační rychlostí 34 Mbps (<i>Trans-European Network with speed at least 34 Mbps</i>)
UN	Spojené národy (<i>United Nations</i>)
UN/EDIFACT	Norma OSN pro elektronickou výměnu dat pro správu, obchod a dopravu (<i>United Nations / Electronic Data Interchange for Administration, Commerce and Transport</i>)
UNCITRAL	Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (<i>United Nations Commission on International Trade Law</i>)
ÚSIS	Úřad pro státní informační systém
VaV	Výzkum a vývoj
VIS	Veřejné informační služby
VPS	Všeobecná pokladní správa
WG	Pracovní skupina (<i>Working Group</i>)
WTO	Světová organizace pro obchod (<i>World Trade Organization</i>)
WWW	<i>World Wide Web</i>

III. HARMONOGRAM REALIZACE VYBRANÝCH ÚKOLŮ STÁTNÍ INFORMAČNÍ POLITIKY

<i>Priorita</i>	<i>Měsíce roku 1999</i>	<i>r.2000</i>	<i>r. 2001</i>
I. Informační gramotnost	Zahájit proces k dosažení veřejné informovanosti (mediální kampaň aj.). (září) Program vzdělávání státní správy a samosprávy (zejména pracovníků legislativních útvarů a zákonodárců) (září).	Příprava procesu vzdělávání a certifikace znalostí občanů o využití informačních technologií (certifikují licencované komerční organizace). Vzdělávání a certifikace lektorů. Podpora výzkumných/vývojových programů v oblasti uplatnění informačních technologií (zejména vysoké školy).	Realizace certifikace. Příprava certifikace jako součásti základního vzdělání Zavést Internet do každé školy, knihovny, pošty atd.
II. Informatizovaná demokracie	Vytvořit jednotný portál veřejné správy na Webu. (listopad) Zpřístupnit další informace na Webu (sbírka zákonů, vyhlášek a nařízení aj.). (prosinec) Umístit na Web všechny formuláře a zajistit platnost vytištěných černobilých kopií. (zahájení prosinec) Využít televize jako informačního kanálu veřejné správy (včetně teletextu, okruhů kabelové televize aj.). (zahájení prosinec)	Obsluha u některých informačních kiosků. Podpora a uplatnění zákona o svobodném přístupu k informacím.	Zřídít informační kiosky na všech úřadech.
III. Rozvoj informačních systémů veřejné správy	Připravit návrh zákonů: e-podpis (červenec), státní informační systém (červen), základní registry (prosinec), certifikační autorita a, archivní služba. (prosinec). Úpravit rozpočtová pravidla pro informační technologie a telekomunikační služby (prosinec). Zajistit právní expertizu provozování informačních systémů veřejné správy (listopad). Zapojit ÚSIS, resorty a samosprávu do formulování koncepce ISVS. (červen).	Zřídít kontaktní místa veřejné správy (jednotné a obsluhované místo, kde občan vyřídí více agend a získá informace příp. formuláře). Zrovnoprávnění elektronických a papírových dokumentů. Umožnit elektronickou komunikaci s veřejnou správou.	ISVS budou napojeny na společné referenční bezpečné rozhraní (přes toto rozhraní budou všechny ISVS sdílet údaje ze základních registrů) Vytvořit uživatelský interface pro komunikaci občanů s veřejnou správou na Internetu
IV. Komunikační infrastruktura	Vyřešit způsoby správy páteřní komunikační sítě veřejné správy (říjen). Připravit zásady výběru provozovatelů komunikační infrastruktury veřejné správy (listopad).	Vytvořit jednotnou komunikační infrastrukturu veřejné správy. Propojit kontaktní místa veřejné správy a vybrané úřady. Zajistit bezpečné propojení ISVS k Internetu.	Propojení dalších úřadů ISVS
V. Důvěryhodnost a bezpečnost informačních systémů a ochrana osobních dat	Připravit specifikaci a podmínky pro udělování licencí na vydávání elektronických identifikátorů (prosinec). Vytvořit bezpečnostní koncepce ISVS, zejména s ohledem na ochranu osobních údajů. (zahájení červenec).	Zajistit vydání profesionálních elektronických identifikátorů pro veřejnou správu. Vznik Úřadu pro dohled nad ochranou osobních údajů.	S využitím elektronických identifikátorů, informačních kiosků a Internetu zajistit kontrolní přístup obyvatel k vlastním osobním údajům v registrech veřejné správy. Zahájit vydávání elektronických identifikátorů pro všechny obyvatele
VI. Elektronický obchod	Využít expertizu EU v oblasti e-obchodu ve vztahu k právnímu řádu ČR (využití elektronických identifikátorů, závaznost elektronických dokumentů aj.) (zahájení září).	Zřídít centrální certifikační autoritu Zahájit správu a distribuci veřejných klíčů. Vytvoření podmínek pro vznik průmyslového parku pro špičkové informační a komunikační technologie.	Zřídít elektronické služby veřejné správy podnikatelům (styk se správou sociálního pojištění, finančním úřadem, elektronická celnice aj.).
VII. Transparentní ekonomické prostředí	Zahájit práce na zpřístupnění registrů všech ekonomických subjektů pro veřejnost (červenec). Připravit podmínky pro zajištění transparentnosti výsledků veřejných zakázek (včetně zveřejnění smluv) a dotací. (listopad).	Elektronicky zveřejňovat výdaje státního rozpočtu ve smyslu platných zákonů.	Elektronicky zveřejňovat výdaje i veřejných rozpočtů ve smyslu platných zákonů.